

Годишњак бр. 16

Удружења грађана
"Баштина и будућност-АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"

Велика Госпојина, Аранђеловац 2017.

www.bastinaibuducnost.org

Тодишњак бр. 16

Удружења грађана
"Баштина и будућност-АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"

Велика Госпојина, Аранђеловац 2017.

Тодишњак бр. 16

www.bastinaibuducnost.org

Издавач:

Удружење грађана
"Баштина и будућност - АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"

За издавача:

Драган Плећевић

Уредник:

Весна Проковић

Фотографије:

Божидар Марковић Маркони
Дејан Ковачевић
Небојша Радовановић
Љиљана Б. Бошковић
јереј Иван Теодосић
Милан Илић
Весна Проковић

Графичка обрада:

Милан Илић

Штампа:

"Загорац" Аранђеловац

Тираж:

300 примерака

Предња корица:

Скулптура "Лав" аустроугарског официра
Питера Гинтера (1916-1918)

С А Д Р Ж А Ј :

стр.

1. Повеља	1
2. Извештај о раду петнаесте Скупштине Удружења	3
3. Извештај о раду Управног одбора за 2016/17. годину	5
4. Предлог плана рада Управног одбора за 2017/18. годину	7
5. Културне активности Удружења	8
6. Значајна српска научна и културна манифестација	10
7. Два дана фолклористике у Парохијском дому Врбичке цркве Манифестација Награда "Миле Недељковић"	12
8. Прослава Бадњег дана на Старом тргу	16
9. Велики Петак у Етно кући	18
10. Промоција књиге афоризама Живка Кулића	20
11. Трибина "Цар Константин и православље на далеким морима"	22
12. Књиге пристигле на Конкурс за награду „Миле Недељковић“	24
13. Из саопштење жирија о најужем избору за Награду „Миле Недељковић“	26
14. Програм манифестације Награда „Миле Недељковић“ за 2017. годину	28
15. Чланови Удружења грађана - добитници Награде града Аранђеловца	30
16. Шаљива казивања из Шумадије - Владета Коларевић	32
17. Необјављене песме и приче чланова и пријатеља Удружења	35
18. Заборављени значајни земљаци - Живан Живановић	38
19. Топоними Шумадије - Буковик	41
20. Заборављени занати - Последњи сарач у срцу Шумадије	48
21. Кретање развоја средстава информисања у Аранђеловцу	50
22. Како сам писао Српска причу - Милан и Илија	53
23. Младе наде - Милан Грујић	56
24. Младе наде - Живопис као Јеванђеље у боји - Немања Лазаревић	60
25. Мајстор зелене чоје	64
26. Дечје одељење „Панта Луњевица“ - прва библиотека за децу у граду	68
27. Пионири Југословенског фудбала, а наши	70
28. IN MEMORIAM - Невенка Нена Недељковић	75

*Чланови завичајног удружења "Чачани",
наши драги госћи, Срећење 2017. године*

Радно председаиштво Скупишћине (2016)

Одлуком Скупштине Удружења грађана
"БАШТИНА И БУДУЋНОСТ - АРАНЂЕЛОВАЦ 1859"
одржане 09.11.2001. године у Аранђеловцу,
усвојена је ова:

П О В Е Љ А

којом се утврђују циљеви, задаци и правци рада и деловања Удружења. Сваки члан Удружења, својим добровољним радом, даје допринос на остварењу ових циљева и задатака:

- * чување и неговање традиционалних вредности града и околине Аранђеловца,
- * чување спомена на историјске вредности града,
- * допринос урбаном и руралном складу уређења вароши,
- * допринос архитектонском осавремењавању градитељства у складу са постојећим амбијентом града,
- * допринос очувању човекове средине,
- * допринос развијању свих облика културног стваралаштва,
- * помоћ у развоју општих комуналних добара града и околине,
- * објављивање садржаја историјских и културних тековина везаних за подручје града и околине,
- * унапређење и развијање добротворног и хуманитарног рада,
- * сарадња са сродним невладиним и нестраначким организацијама.

Наведени циљеви, задаци и правци рада, не смеју бити занемарени, нити изостављени. У складу са могућностима, могу бити придодавани нови задаци и проширивани нови правци рада.

*Са представљања књиге "Мале приче о Вуку Караџићу"
Бранка Златковића, септембар 2016.*

Ломљење Божићне Чеснице

*Наша Будућност
за медије о Бадњем
дану и пакетићима*

Најзанимљивија активност - фарбање васкршњих јаја

Најзанимљивија активност - фарбање васкршњих јаја

Са представљања књиге Живка Кулића, јун 2017.

Са трибине "Цар Константин и православље на далеким морима"

Преображењска црква у Радоињи код Нове Вароши -
Немања Лазаревић

Са прошлогодишње скупишћине Удружења (2016)

Извештај о раду петнаесте Скупштине Удружења

У Етно дворишту, средином септембра 2016. године, одржана је петнаеста редовна Скупштина са следећим дневним редим:

1. Избор радног председништва
2. Извештај о раду Управног одбора
3. План рада за наредну 2016/2017. годину
4. Избор новог руководства
5. Додела захвалница
6. Дискусија
7. Завршна реч.

Присутна су 24 члана и пријатеља Удружења.

Присутне је поздравио Иван Златковић и у уводном делу назначио посебност јубилеја, постојање удружења и његов петнаестогодишњи рад.

1. У радно председништво изабрани су: Љиљана Б. Бошковић, Иван Златковић. Записничар је Милан Илић.

2. Извештај о раду Управног Одбора поднела је Љиљана Бошковић изневши став да је велеки проблем Удружења што не располаже сопвеним простором, а Етно кућа се налази у лошем стању, услови су небезбедни за рад. Љиљана Бошковић је навела назначајније програме који су одржани у току године, назначивши да су неки од њих били можда најбоље и организовани до сада. Такође, истакла је проблем да се чланство осипа и да га треба подмладити.

3. У вези с планом рада за наредни период, Љиљана Бошковић је назначила да ће у следећој години Удружење задржати свој основни програмски концепт и трудити се да буде још активније. Неке од важних смерница су увећање чланства, наставак свих традиционалних манифестација с акцентом на програму доделе награде "Миле Недељковић", обележавању знаменитих места и постављању спомен-обележја, интензивнијој сарадњи с Народним музејом из Аранђеловца итд.

4. Извршен је избор новог руководства. Управни одбор чине: Драган Плећевић, Милутин Вељовић, Љиљана Бошковић, Ненад Радовановић, Александар Милинковић, Добривоје Игњатијевић, Никола Перишић. Председник Скупштине је Душан Извонар, а његов заменик Властимир Мирић.

5. Представници Удружења су поделили Захвалнице компанијама, установама, фирмама, друштвима и удружењима која су свесрдно у току протеклих петнаест година помагала рад Удружења "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859".

6. У оквиру дискусије, Десанка Миланов је похвалила гостопримство Удружења и активности којима се оно бави. Истакла је да локална самоуправа има намеру да учествује у рестаурирању и обнови објекта Етно куће, као и да треба учествовати што више у изради пројеката којим би се обезбедила средства за планиране делатности Удружења.

7. У завршној речи Иван Златковић се захвалио свима који су својим радом и добром вољом учествовали у реализацији активности, известивши присутне о одлуци жирија у вези с Наградом "Миле Недељковић", и позвавши их да и у наредном периоду буду активни носиоци програмског концепта Удружења.

Иван Златковић

Извештај о раду Управног Одбора за 2016/17. годину

И у овом Годишњаку упознајемо вас у најкраћим цртама о раду Управног одбора између две Скупштине. Састанке смо одржавали по потреби у Етно кући или у клубу Соко у зависности од годишњег доба.

На петнаестој редовној Скупштини изабран је нови Управни одбор, па смо на конститутивној седници УО изабрали новог председника - Драгана Плећевића, за потпредседника Милутина Вељовића, а за секретара Небојшу Радовановића. За благајника Удружења је изабран Рајко Кастратовић. Договорили смо се да, сходно закључцима петнаесте Скупштине, радимо по плану који је усвојен. Удружење је постало богатије за седам нових чланова који су примљени већ на почетку рада новог састава Управног одбора.

Захвалнице за помоћ и сарадњу добили су црква Светог Архангела Гаврила (такозвана Врбичка црква), Центар за културу Општине Аранђеловац, „Фортуна маркет“ доо, Велепродаја „Крки“ доо, Коњички клуб Аранђеловац, Радио-телевизија „Сунце“ и РТВ „Шумадија“.

У септембру 2016. године одржана је манифестација Награда „Миле Недељковић“ по програму који је усвојио Управни одбор.

Донета је одлука УО да се сарадња са сродним Удружењима регулише потписивањем Споразума о сарадњи, ради лакшег рада, а и наступа пред Општином.

На Старом тргу, 6. јануара 2017. године обележен је Бадњи дан уз садржаје који су постали традиционални. Окупио се велики број грађана и деце, што је потврда оправданости ове манифестације. Такође смо имали и значајан број донатора. У Етно дворишту, 14. априла 2017. године одржана је манифестација осликавања васкршњих јаја у сарадњи са Удружењем „Деца у срцу“. Време нас је „послужило“ па је све протекло уз велико присуство најмлађих.

За Спасовдан, на позив наших пријатеља из Завичајног удружења „Чачани“, ишао сам у посету, а они су били наши гости за Сретење.

Због недовољно одобрених новчаних средстава од стране Општине морали смо да донесемо одлуку да се овогодишња манифестација Награда "Миле Недељковић" усагласи са тим.

Организовано је Вече афоризама у клубу "Соко" 6. јуна 2017. године на коме је поред Живка Кулића учествовало још троје афористичара. У сарадњи са Народном библиотеком „Свети Сава“, 3. августа 2017. године у Читаоници је организована трибина „Цар Константин и православље на далеким морима“ у оквиру којег је представљен филм о Цару Константину „Од Наисуса до Константинополиса“ у режији професора Весне Јаношевић, док је протојереј-ставровор Сергиос Јаношевић причао о ширењу православља на Сејшелима.

У плану је и организација догађаја „Вече са Ивком Плећевићем“ која треба да се одржи у наредном периоду. Самостална изложба фрескописца Немање Лазаревића планирана је за период после прославе Васкрса.

Драган Плећевић

*У посети Завичајном удружењу "Чачани"
на Спасовдан 2017. у Чачку, Драган Плећевић (десно)*

Предлог плана рада Удружења за 2017/18. годину

За наредни период предлажем Скупштини следећи план рада Удружења:

- Ангажовање око уређења „Старог трга“ као и старог дела града
- Уређење Железничке станице и наставак ангажовања на пројекту „Шумадијска кривуља“
- Одржавање традиционалних активности (Бадњи дан, Велики петак ...)
- Организовање самосталне изложбе Немање Лазаревића, фрескописца који је уједно и члан нашег Удружења
- Одржавање манифестације Награда Миле Недељковић
- Сређивање Етно куће у циљу добијања адекватних услова за рад Удружења
- Унапређење сарадње са сродним Удружењима и Установама
- Обележавање значајних места у граду и околини
- Обезбеђење финансијских средстава за рад Удружења

Драган Плећевих

Културне активности Удружења

Удружење "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" свој рад заснива на културолошкој основи која представља бригу о духовној и материјалној култури, традицији српског народа, залажући се, истовремено, и за савремене облике уметничког и научног стваралаштва.

У току ове године Удружење је организовало прославу Бадњег дана на нашем градском тргу у доњем делу вароши. Ово традиционално окупљање сваке године привлачи све више житеља града који овакав вид дружења сматрају правом духовном светковином. Такође, и бојење васкршњих јаја већ је традиционални програм забаве и едукације за децу са посебним потребама, а у сарадњи са хуманитарном организацијом "Деца у срцу" из Аранђеловца.

Крајем септембра прошле године одржана је манифестација Награда "Миле Недељковић". Ова већ традиционална научно-културна манифестација окупила је и ове године најзначајније делатнике из области проучавања народне традиције нашег народа, као и ученике аранђеловачких школа који су учествовали у радионачаларском и истраживачком раду.

У мају месецу била је представљена нова књига афоризама Живка Кулића, а у програму су учествовали и други афористичари из Београда и Аранђеловца. У овом периоду Удружење је издало и најновији број Годишњака који представља информативно гласило о раду Удружења, али све више и зборник занимљивих текстова о традицији нашег краја.

У протеклом периоду Удружење је остварило добру сарадњу са Удружењем новинара Србије, Удружењем "Чачани", аранђеловачким установама културе, Задужбинским друштвом "Први српски устанак", Удружењем "Деца у срцу", градским школама, медијским кућама РТВ "Шумадија", ТВ "Сунце".

Показује се да је концепција за коју се залаже Удружење "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" утемељена на вредностима које наилазе на све већу потврду и интересовање, превазилазећи локалне оквире, што показује и све већи број поклоника наших програма.

Иван Златковић

Додела Захвалница (2016)

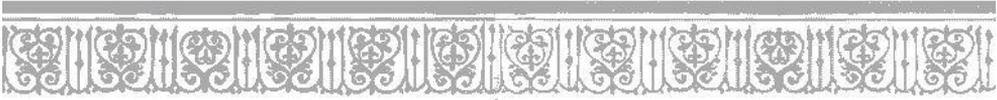

Значајна српска научна и културна манифестација

Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" утемељило је пре осам година награду "Миле Недељковић" за најбољу студију из области савремене српске фолклористике (етнологије и антропологије, етномузикологије, народне или усмене књижевности). Награда носи име једног од најзначајнијих наших етнолога, истраживача народне традиције и историје.

Жири који сваке године бира најбољу књигу из области којима се Недељковић бавио чине поштоваоци његовог дела и врсни научници: проф. др Ненад Љубинковић (председник жирија), др Бранко Златковић (заменик), Јасна Бјеладиновић-Јергић, др Јелена Јовановић, др Смиљана Ђорђевић Белић. Манифестација Награда "Миле Недељковић" културолошког је, научног и едукативног карактера, а прошлогодишњи програмски концепт (крајем септембра 2016) подразумевао је доделу Повеље "Миле Недељковић" за животно дело (добитник је проф. др Мирјана Дрндарски) и уручивање Награде "Миле Недељковић" (проф. др Немањи Радуловићу из Београда за књигу *Слике, формуле, једноставни облици* у издању Чигоје из Београда (2015). У оквиру програма трибине представљена је и књига др Бранка Златковића *Мале приче о Вуку Караџићу (од 1787. до 1824)*, у издању Института за књижевност и уметност из Београда. О књизи су говорили проф. др Бошко Сувајџић, др Миодраг Матицки, Марина Младеновић Митровић и аутор. Одломке из књиге читала је Валентина Недељковић.

Значајан сегмент манифестације представљала је и активност традиционалних фолклористичких радионица за ученике аранђеловачких основних и средњих школа. Ове радионице се односе на стицање основних знања из области изворног традиционалног певања (музичка радионица "Звонце" коју је водила етномузиколог Ксенија Милованчевић), затим курс етно фотографије ("Етно разгледница", радионица Славише

Живковића, познатог шумадијског уметника и наивца, етно фотографа), као и луткарска радионица "Змај", на којој су се израђивале лутке од природних и еколошких материјала (курс је водила Ана Ђорђевић, академски сликар). Учесници су имали прилику да у посебном амбијенту аранђеловачке Етно куће и јавно прикажу радове настале на овим радионицама.

Један од циљева ове манифестације је и утемељење Српског фолклористичког центра у Аранђеловцу, што би подстакло реализацију многих савремених културолошких идеја које се темеље на научно - популарном, компаративном, едукативном и стваралачком односу према народној традицији. Подршку за ову значајну манифестацију пружили су Општина Аранђеловац, а њену реализацију помогле градске установе културе и школе.

Иван Златковић

Музичка радионица "Звонце" у дворишту Етно куће

Два дана фолклористике у Парохијском дому Врбичке цркве - *Манифестација Награда "Миле Недељковић"*

С благословом Његовог Преосвештенства Епископа шумадијског Господина Јована, у Парохијском дому Врбичке цркве Светог Архангела Гаврила у Аранђеловцу, 29. и 30. септембра 2016 године, одржана је Манифестација Награда „Миле Недељковић“.

Већ седму годину, Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" организовало је ову манифестацију у част нашег чувеног етнолога, публицисте, новинара и педагога - Мила Недељковића. Признање које носи његово име, додељује се за најбољу студију на српском језику из области проучавања културне традиције, народног живота и народних обичаја.

Током прве вечери, у оквиру програма трибине, представљена је књига Бранка Златковића „Мале приче о Вуку Караџићу (1787-1824)“ у издању Института за књижевност и уметност из Београда. Поред аутора, о овој студији надахнуто, занимљиво и духовито, говорили су рецензент проф. др Бошко Сувајџић, др Миодраг Матицки и Марина Младеновић Митровић, а одломке из књиге читала је Валентина Недељковић.

Редовни професор на Катедри за српску књижевност са јужнословенским књижевностима Филолошког факултета Универзитета у Београду и председник Управног одбора Вукове задужбине Бошко Сувајџић, истакао је да је др Бранко Златковић сачинио веома необичну биографију Вука Стефановића Караџића у којој је он први пут књижевни и историјски јунак, док је чувени доктор Института за књижевност и уметност у Београду и подпредседник Матице српске, Миодраг Матицки, похвалио Златковићев темељан истраживачки рад.

Друге вечери, свечано су додељене награда "Миле Недељковић", коју је утемељило Удружење грађана "Баштина и будућност – Аранђеловац 1859", за најбољу књигу из области савремене фолклористике, објављену на српском језику, у протеклој 2015. години и Повеља "Миле Недељковић" за животно дело.

Жири у саставу: професор др Душан Извонар, др Иван Златковић (председник жирија) и етнолог Невенка Поповић, једногласно је одлучио да се ове године Повеља "Миле Недељковић" за животно дело додели – проф. др Мирјани Дрндарски из Београда за изузетан допринос у проучавању усмене књижевности, народне традиције и културе српског народа.

Професор доктор Мирјана Дрндарски, значајни истраживач наше усмене традиције, магистрирала је и докторирала на групи за италијански језик и књижевност на Филолошком факултету у Београду. Била је запослена у Институту за књижевност и уметност у Београду, где је руководила пројектом *Упоредна истраживања српске књижевности*. Бави се изучавањем српско-италијанских културних и књижевних веза, као и компаративним проучавањем усмене књижевности. Била је професор италијанске књижевности 18. и 19. века на катедри за италијански језик и књижевност Филолошког факултета у Београду.

Најзначајније објављене књиге ове професорке јесу: *Народна бајка у модерној књижевности*; *Никола Томазо и наша народна поезија*; *Између просветитељства и предромантизма* (усмена традиција у Далмацији), *На вилином вијалишту*. Објавила је и велики број студија и чланака у зборницима и научним часописима о усменој и писаној књижевности. Инститит за књижевност и уметност у Београду јој је посветио зборник радова под називом *Промишљање традиције: Фоклорна и литерарна истраживања*.

Како даље у саопштењу жирија стоји, један је од најзначајнијих српских историчара књижевности, а њен однос према усменој и писаној књижевној баштини је аналитичан, ерудитиван, компаративан, креативан и иновативан. Својим студиозним научно-истраживачким послеништвом, педагошким радом, компаративним проучавањем и спајањем различитих култура, проф. др Мирјана Дрндарски овогодишњи је заслужник Повеље "Миле Недељковић" за животно дело.

Повељу је уручио др Иван Златковић у име Удружења грађана "Баштина и будућност – Аранђеловац 1859", а добитник Повеље се захвалио на признању и подсећање на лепе успомене током стваралачког рада.

Жири за најбољу савремену српску фолклористичку студију објављену у 2015. години су чинили: проф. др Ненад Љубинковић (председник), Јасна Бјеладиновић-Јергић, др Јелена Јовановић, др Бранко Златковић и др Смиљана Ђорђевић-Белић. Председник жирија проф. др Ненад Љубинковић рекао је да је на конкурс пристигло једанаест књига, али да се по свему издвојило дело проф. др Немање Радуловића „Слике, формуле, једноставни облици“. Др Бранко Златковић представио је књигу овогодишњег лауреата који је на модеран начин експериментисао са митом, а награду - плакету с ликом Мила Недељковића, рад Љубише Манчића, академског вајара из Београда, као и вредносни чек, уручио је Драган Плећевић, председник Управног одбора Удружења грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" .

Догађај су улепшали чувена шумадијска вокална група *Вукасовчанке* и здравичар Рајко Матић, који својим особеним односом према изворној музици и традиционалној култури прослављају наш завичај широм Србије.

Низом догађаја и едукативних фолклористичких програма за ученике аранђеловачких школа на крају и овог септембра, Аранђеловчани су светковали стваралачки труд једног од наших

најзнаменитијих научних, јавних и културних посленика, што је уједно и једна врста дуга према овом скромном, племенитом и даровитом човеку са наших простора, чије је дело постало темељ за многе области којима се током свог живота посвећено бавио.

Манифестација Награда „Миле Недељковић“ одржана је уз подршку Општине Аранђеловац, свих градских установа културе и образовања, као и Врбичке цркве Светог Архангела Гаврила.

Весна Проковић

*Добитник Награде "Миле Недељковић" за 2016,
проф др. Немања Радуловић*

Прослава Бадњег дана на Старом тргу

Удружење грађана „Баштина и будућност - Аранђеловац 1859“ традиционално је организовало обележавање Бадњег дана на Старом тргу код некадашњег Југопетрола. Изузетно хладно време са леденим ветром који је шибао током целог дана, није спречило бројне поштоваоце наше традиције и православних обичаја да се окупе код кружног тока и прославе најаву рођења Исуса Христа. Свештенство Врбичке цркве, протонамесник Милован Ранковић и протојереј Љубиша Ђураш освештали су Бадњаки Чесницу.

Зна се да се овога дана у православне домове уноси бадњак, по коме је празник и добио име, а коме је православна црква дала посебан смисао. Име бадњак повезано је са речју бдети, будући да се на тај дан бдело чекајући рођење Спаситеља. Према обичају, бадњак се пали уочи празника и гори до Божића, када се објављује радост Христовог рођења. По правилу, бадњак траба да буде младо церово или хрстово дрво и представља симбол дрвета које су, како каже предање, пастири донели Јосифу и Марији да заложу ватру и загреју пећину у којој је рођен Исус.

Бадњи дан је последњи дан Божићног поста, па је зато је на Тргу приређена и посна трпеза љубави, а за најмлађе су уприличени пакетићи. Они који су били срећне руке, извукли су „парицу“. За најугроженију породицу, обезбеђена је печеница. И овог пута, донатори су помогли ову традиционалну манифестацију („Омуа Венчас“, „Беаз“, „Greeny“, „Тарпош“, „Бели бор“, „Књаз Милош“, „Фортуна“, „Ванилица“, „Пештан“, „Бекамент“ и др.

Циљ обележавања Бадњег дана на Старом тргу код Југопетрола, некадашњег језгра старог Аранђеловца, јесте очување обичаја у граду под Букуљом, идентитета и духовне баштине нашег народа.

Весна Проковић

Бадњи дан на Сџаром џиргу

Велики Петаку Етно кући

Удружење грађана „Деца у срцу“ је невладина, хуманитарна, непрофитна организација, основана 2001. године, која има за циљ да пружи подршку деци и омладини са различитим степеном физичког или менталног оштећења, њиховим породицама, односно старатељима. Оно чему тежимо јесте разбијање предрасуда када је реч о нашој циљној групи, рушење баријера и спречавање настанка етикетирања наших корисника.

Захваљујући својим изузетним сарадницима, а један од таквих сарадника је и Удружење „Баштина и Будућност - Аранђеловац 1859“, наш циљ је остварљив.

Дугогодишња сарадња са Удружењем грађана „Баштина и будућност - Аранђеловац 1859“ (старији чланови Удружења кажу да сарадња траје већ петнаест година), довела је до тога да сваке године, захваљујући заједничким акцијама наших чланова, наше кориснике обрадујемо за васкршње празнике. Такође, оно по чему су наша удружења специфична огледа се у томе да настојимо да спојимо нешто на изглед неспојиво: традицију и будућност, младост и мудрост, децу и омладину из различитих социо-економских група.

Сваке године настојимо да сада већ традиционално осликавање васкршњих јаја буде организовано у прелепом амбијенту дворишта етно куће, а вредне руке наших чланова и волонтера воде рачуна да све буде спремно пре него што малишани пристигну. Деца се такмиче у осликавању ускршњих јаја, а сазнање да ће јаја након осликавања бити изложена у цркви и након васкршње литургије подељена деци, додатно мотивише наше кориснике, али и наше најмлађе суграђане који нам се тог дана придруже. Број деце која посећују нашу манифестацију осликавања јаја се повећава из године у годину, што само говори у прилог чињеници да наша манифестација поприма све масовнији карактер.

Оваква акција је од великог значаја за кориснике нашег Удружења. Поред развијања такмичарког духа где су сви победници, подстицања креативности, преношења традиције на млађе генерације, ту је и подстицање пријатељстава, комуникација са другом децом, једном речју, интеграција наших корисника у локалној заједници, што свакако доприноси промоцији самих корисника, њихових способности и могућности.

Велико хвала Удружењу грађана „Баштина и будућност - Аранђеловац 1859“ на несебичној подршци коју нам пружа.

*Снежана Илић
председник У.Г. "Деца у срцу"*

Промоција књиге

“Под будним оком демократије” Живка Кулића

Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" организовала је у уторак, 6. јуна 2017. године у сали СОКОЛ (зграда Соколане - Дом омладине) промоцију књиге афоризама Аранђеловчанина, Живка Кулића “Под будним оком демократије” (2016, Алма, Београд).

Живко Кулић је рођен 1954. године. Матурирао је у аранђеловачкој гимназији школске 1972/73 године. Доктор је правних наука и професор универзитета. До сада објавио шест књига афоризама:

- “Ја сам тај” (1987, Заједница књижевних клубова Србије, Београд)
- “У кожи свога народа” (2002, Радничка штампа, Београд)
- “У канџама демократије” (2009, Алма, Београд)
- “Афоризми: избор” (2013, Алма, Београд)
- “Незаштићени сведок” (2013, Алма, Београд)
- “Прекомерна употреба демократије” (2015. година, Алма, Београд).

Седма, најновија, носи назив “Под будним оком демократије” (2016, Алма, Београд).

Поред аутора, о књизи је говорио и афоризмима одговарао др Ђорђе Оташевић, универзитетски професор и власник издавачке куће *Алма*, Београд. Своје афоризме прочитали су и Иван Аранђеловић из Београда и Аранђеловчанин Јован Бајц.

Живко Кулић, афоризме пише још од студентских дана. Објављивани су у бројним листовима и часописима и на Радио Београду. Живи и ради у Београду.

Љиљана Бошковић

Са промоције књиге афоризама Живка Кулића

Трибина „Цар Константин и православље на далеким морима“

Удружење грађана „Баштина и будућност - Аранђеловац 1859“ организовала је трибину „Цар Константин и православље на далеким морима“ у сарадњи са Народном библиотеком «Свети Сава» у Читаоници у четвртак, 3. августа 2017. године. Учесници трибине били су протојереј ставрофор Сергиос Јаношевић, први православни свештеник на Сејшелима и Весна Јаношевић, режисер и професор. Овом приликом било је речи о њиховим мисионарским улогама и ширењу православља усред Индијског океана и настанку документарног филма о животу цара Константина и царице Јелене „Од Наисуса до Константинополиса“ у режији Весне Јаношевић.

Породица Јаношевић дошла је осамдесетих година прошлог века на популарни туристички архипелаг у Индијском океану, на позив сејшелске Владе која им је понудила посао. Тада нису ни слутили да ће, попут цара Константина, мисионарити и ширити православље у том делу света. Прота Сергиос или Сергеј, рођен је у Београду. Као дипломирани хемичар радио је у ЈАТ-у у Сарајеву, а касније у сејшелској авио компанији. Његова супруга Весна, родом из Сарајева и филолог француског језика провела је четрдесет година као новинар, а прве документарне емисије почела је да емитује на Телевизији Сарајево. На Сејшелима је успешно покренула телевизију коју је уређивала дуги низ година. Када су се пензионисали, Срђан Јаношевић је рукоположен у Солуну у свештеника Грчке православне цркве при Александријској патријаршији када постаје протојереј ставрофор Сергиос. Тако је постао први и једини православни свештеник на Сејшелима. У сусрет години јубилеја Миланског едикта, редитељка Весна Јаношевић је осетила потребу да целом хришћанском свету приближи значај цара Константина, рођеног у Србији. Тако је уз помоћ ћерке Срђане, професора енглеске књижевности, направила филм који се данас користи и као наставно средство у Карловачкој богословији. Поред тога што је професор, Срђана је радила такође као новинар на сејшелској телевизији и низ година

била портпарол председника Сејшела, а уједно је православну литургију превела на креолски језик.

Због дужине документарног филма, на овој трибини, акценат је био на томе како је филм настао и како се православље шири у 21. веку. Заинтересовани посетиоци имали су прилику да погледају инсерте из филма и да разговарају са гостима. С обзиром на то да на Сејшелима још увек не постоји православна црква, изградња православне светиње је и највећа протина и протиницина жеља. Породица Јаношевић верује у Божју промисао па с лакоћом мисионари у Индијском океану. Свету литургију за стотинак православних, међу којима су петнаестак Срба, бројни Руси и други православни, Прота служи у малој капели, посвећеној Светом Димитрију, адаптираној у простору њихове породичне куће. Ослонац свега за њих лежи у православљу.

Весна Проковић

Књиге пристигле на конкурс за награду "Миле Недељковић" за 2017. годину

(Публикације су наведене према азбучном реду презимена аутора или наслову дела)

1. Вукобратовић, Слободан, *Сватовски обичаји сомборских и салашарских Срба староседелаца*, Градска библиотека "Карло Бјелицки", Сомбор, 2016.
2. Големовић, Димитрије, О, *Певање из вика*, Друштво за неговање традиционалног певања из вика, Нова Варош, 2016.
3. Ђорђевић Белић, Смиљана, *Постфолклорна епска хроника*, Жанр на граници и границе жанра, Чигоја, Београд, 2016.
4. Жикић, Бојан, *Репродукција, маргиналност, ризик*, Огледи из антропологије јавног здравља, Српски генеалошки центар, Београд, 2016.
5. Зејнели, Зејнел, *Горанци свачији и ничији (А ипак своји)*, Суботица, 2016.
6. Златковић, Иван, *Честоскок*, Антологија народних безобразних прича, Лагуна, Београд, 2016.
7. Јовановић, Војан, *Антропологија зла*, Heraedu, Beograd, 2016.
8. Коларевић Владета, *Гологлави сватови*, Стварност, Аранђеловац 2016.
9. Коларевић, Владета, *Усмена небшина*, Карађорђе и његови устаници у народном предању и архивској грађи, Задужбинско друштво "Први српски устанак", Орашац, 2016.
10. Lukić Krstanović, Miroslava Pavlović, Mirjana, *Ethnic symbols and migrations*, Serbian Communities in USA and Canada, Етнографски институт САНУ, Српски генеалошки центар, Београд, 2016.
11. Павићевић, Александра, *Пламена тела*, Спаљивање мртвих у Србији од паганског ритуала до модерне кремације, Етнографски институт САНУ - Clio, Београд, 2016.

12. Петровић, Драгослав, Б, *Сабор трубача у Гучи, Јуче данас, сутра*, Нишки културни центар, Ниш, 2016.
13. Поповић Николић, Данијела, *Други свет: студије о демонолошким предањима и тужбалицама*, Филозофски факултет у Нишу, Ниш, 2016.

Из саопштења жирија о ужем избору за награду "Миле Недељковић" за 2017. годину

Жири у саставу проф. др Ненад Љубинковић (председник жирија), др Бранко Златковић (заменик), Јасна Бјеладиновић-Јергић, др Јелена Јовановић, др Смиљана Ђорђевић Белић на последњем састанку одржаном почетком августа, сачинио је ужи избор студија које конкуришу за награду "Миле Недељковић" за најбољу књигу из савремене српске фолклористике.

У ужи избор ушле су следеће књиге (поређане по азбучном реду презимена аутора):

На Конкурсу за најбољу књигу из области фолклора за 2016. годину приспело је тринаест књига. После првог читања и извршеног сужавања избора, жири је био принуђен да констатује да се прегледају појединачни предлози, такозваног ужег избора које су начинили чланови жирија. Све поднете књиге нашле су се у тим предлозима. Закључено је како је квалитет књига које су ове године приспеле на Конкурс изузетно висок, што је с једне стране изузетно добро и значајно, а са друге стране то максимално отежава посао жирија и код његових чланова ствара снажан осећај да свака даља селекција неминовно повлачи собом и одређено чињење неправде књигама које ће током сужавања избора бити изостављене.

Међутим, пропозиције Конкурса су изричите: мора се начинити прво ужи избор, потом најужи како би напослетку била издвојена књига која ће бити награђена. Примењен је природни поступак, па су у први ужи избор ушле књиге које су биле на списку бар два члана жирија. Потом је одлучено да се такав списак редукује тако што ће се посебно водити рачуна које од тих књига јесу највише у складу са приступом фолклору који је заступао Миле Недељковић и са његовим укупним научним делом. Уз напомену да је избор био веома тежак и да је жири свестан одређених нужних огрешења о поједине књиге и ауторе, у ужи избор предлажу се

књиге (по азбучном реду презимена аутора): Смиљане Ђорђевић Белић, Зејели Зејнела, Ивана Златковића, Бојана Јовановића, Владете Коларевића, Александре Павићевић и Данијеле Поповић Николић.

Коначну одлуку о овогодишњем добитнику награде "Миле Недељковић" жири ће донети почетком септембра, док ће награда крајем истог месеца бити и свечано уручена у Аранђеловцу.

Чланови Жирија

*Добитник Повеље "Миле Недељковић"
за животно дело 2016. - проф. др Мирјана Дрндарски*

Програм манифестације Награда "Миле Недељковић" за 2017. годину

Удружење грађана "Баштина и будућност - Аранђеловац 1859" и ове године додељује награду "Миле Недељковић" за најбољу објављену књигу из области савремене српске фолклористике (етнологије и антропологије, етномузикологије, народне књижевности). Награда носи име једног од најзначајнијих наших етнолога, проучаваоца народне традиције и историје, публицисте и педагога. Жири који бира најбољу књигу чине еминентни научници: проф. др Ненад Љубинковић (председник жирија), др Бранко Златковић (заменик), Јасна Бјеладиновић Јергић, др Јелена Јовановић и др Смиљана Ђорђевић Белић.

Програм доделе награде "Миле Недељковић" културолошког је, научног и едукативног карактера, а биће одржан 28. и 29. септембра 2017. године у Аранђеловцу. Програмски концепт подразумева доделу награде "Миле Недељковић", као и специјалног признања и повеље за животно дело.

Награда "Миле Недељковић" обухвата и програме трибине у оквиру које ће бити представљен часопис 1804, који издаје Задужбинско друштво "Први српски устанак" из Орашца, као и фолклористичке радионице за ученике аранђеловачких школа. Ове радионице се односе на стицање основних знања из ликовних области, курс етно фотографије "Етно разгледница" (радионицу води Славиша Живковић, познати шумадијски уметник наивац и етно фотограф); луткарска радионица "Змај", на којој ће се израђивати лутке од природних и еколошких материјала (курс ће водити Ана Ђорђевић, академски сликар).

Један од циљева ове манифестације је и утемељење Српског фолклористичког центра у Аранђеловцу, што би подстакло реализацију многих савремених културолошких идеја које се темеље на научно - популарном, компаративном, едукативном и стваралачком односу према народној традицији. И ове године

манifestација ће имати значајну подршку Општине Аранђеловац и свих оних установа, удружења и појединаца с којима је и сам Миле Недељковић свесрдно сарађивао, оставивши за собом знаменито културно и научно дело.

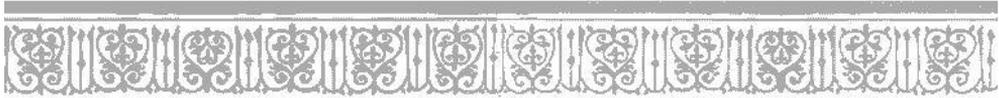
Програм

Четвртак, 28. септембар

- 11.00: *Етно разгледница*, радионица етно фотографије за ученике аранђеловачких школа (координатор Славиша Живковић), Етно кућа, Аранђеловац
- 13.00: *Змај*, луткарска радионица за ученике аранђеловачких школа (координатор Ана Ђорђевић, академски сликар), Етно кућа
- 19.00: Представљање часописа *1804* у издању Задужбинског друштва "Први српски устанак" из Орашца. Говоре уредници: Бранко Златковић, Тамара Јанковић, Иван Златковић, Парохијски дом Врбичке цркве

Петак, 29. септембар

- 19.00: *Свечана додела награде „Миле Недељковић“* за најбољу савремену српску фолклористичку књигу. Додела повеље "Миле Недељковић" за животно дело из области проучавања усмене традиције. Музички наступ црквеног хора "Опленац" из Тополе, диригент Марија Ракоњац, Парохијски дом Врбичке цркве

Чланови Удружења грађана „Баштина и будућност-Аранђеловац 1859“ добитници Награде града Аранђеловца

Награде и признања „26. јул“ Општине Аранђеловац, уручене су на свечаној Академији одржаној поводом Дана града. Међу овогодишњим лауреатима Награде били су и чланови Удружења грађана „Баштина и будућност - Аранђеловац 1859“ Александар Аца Милинковић и Драган Јаковљевић.

Александар Аца Милинковић награђен је за посебан допринос развоју планинарства и рекреативног спорта и афирмацију планине Букуља. *„Леп је осећај добити овако значајно признање, међутим, ова Награда тражи једну обавезу. Ако Општина препозна и награди наш рад, ми морамо и даље да наставимо са истим жаром и истим ентузијазмом“* истакао је Милинковић.

Подсећамо да је Аца Милинковић добитник двадесетак награда и признања. Вишегодишњи је члан нашег Удружења, аутор две монографије, о планини Букуља и о Планинарском друштву „Букуља“, оснивач је Удружења грађана „Трагови“ које је до данас одржало преко двадесет трибина и аутор бројних текстова који су објављени у локалним часописима.

Још један члан нашег Удружења је овогодишњи лауреат Награде града. Драган Јаковљевић примио је ово важно признање које је додељено његовом породичном предузећу „Ванилица-слатка радионица“ за развој привреде и запошљавања. Овим поводом, Јаковљевић је нагласио да је ова Награда круна њиховог десетогодишњег рада. *“Почели смо са три запослена радника, а данас имамо 17 продавница и 89 запослених. Једини рецепт за овакав успех налази се у раду“*, додаје Јаковљевић.

Треба истаћи да је ова породична фирма дала велики допринос развоју целокупне друштвене заједнице и путем донација. Увек су се одазивали и пружали подршку традиционалним манифестацијама нашег Удружења, али и многим другим организацијама.

Весна Проковић

*Добитници Награде Града са председником
Општине Аранђеловац, Бојаном Радовићем*

ШАЉИВА КАЗИВАЊА ИЗ ШУМАДИЈЕ

Липовачки сватови

За неког од наших стари бејаху испросили девојку чак тамо у неком од космајских села, одакле се нико никад није усрећио па дигли се наши свати за девојку и отишли тамо. Пред капијом девојачком тиква обешена, и док свати тикву не оборе, не сме нико ни да помоли главу да би ушо тамо у авлију. Тај обичај међу нама траје још од како је Милош Војиновић био у Латинима, кад је незван пошо у сватове, тек огрнут бугар-кабаницом устрелио кроз прстен јабуку. Ови наши беху неки сметењаци, никако тикву да оборе па да уђу ко људи међ народ. Потраја то задуго, богами. Сунце дошло, вако, с конопца до заранака, оће да и увати ноћ на Космају, а они нису површили посла. Жене с девојачке стране затегле оне сватовске песме, старинске, из-гласа ко да краљицу удају. Док ће један из сватова рећи, видевши да је ђаво одно шалу: Људи, маните се песме и обичаја, него дајте ту вашу алу за нашу будалу, па да идемо задана кући. Далеко је нама путовати. На томе се сва прича заснива.

*(Забележено према казивању
Живана Вујића Пиперина из Липовца, 1919-1991)*

Јаловичар из Шаторње

Људе лаке руке и склоне ајдучији народ је уопштено звао као јаловичаре, јер су обично крали јаловице, подгојене овце које нису биле сјагњене, које су клали, пекли на ражњу и са дружином јели. Један такав јаловичар из Шаторње, ком је то занимање и уз име придодато, те од њега наста читаво порекло такозваних Јаловичара, украде једном комшији јаловицу, који крађу пријави жандарима и наведе као осумњиченог већ поменутог Јаловичара.

После истраге и саслушања он призна кривицу и бива изведен пред суд. Пре изрицања пресуде он се обрати Суду рекавши: Поштовани суде, јесам укро јаловицу, ал замислите какав је човек овај мој комшија који ме због тога тужи. Његов Свети Лука укро мом Светом Николи вола, ја му ни речи нисам казо, а он да ме тужи за једну пикљаву овцу, једва смо је појели.

*(Забележено према казивању
Славка Ристивојевића из Бужеља Брезовац)*

Свирајка

Продо ти Момир Смиљкин краву из штале и купио саксофон. Баба Смиљки то није по вољи, не може да схвати да за неку свирајку њен Момо даде једину краву испод сваке цене, ал унука неће да наљути ни за живу главу. Бавећи се музиком, Момир увелико свира и пева по свадбама у виду заната, а полагао је и аудицију код Царевца на радију код кога га је одвео наш неки Жика Пантелић, виолиниста родом и Брезовца. У неко доба седи ти тако Момир у јаслама, штала празна, и вежба у намери да продува ту чудну свирајку и да јој напипа музикалне дамаре и ноте. Опире се саксофон неукој намери обдарене душе. Једно је свирала, дудук, окарина, па клето свиралче, све је то Момо примио од деде из фамилије Аврама Ђукавца, ал ово је боже ме прости, ђавоља работа. Никако да колце повозито сажме у складном преплету наде и очаја, док ти се негде пред заранке, баба Смиљка прекрсти и рече: У матери, га, Момо, чини ми се да је наша Рујка лепше рикала.

(Забележено према личном сећању)

Баба Смиљка и Милун дрводељац

Баба Смиљка остала удовица, човек јој пропо у ропству, кад јој се родио Велимир у конопљаку. Тела да га баци. У доцније време издигла је своје домаћинство и сачувала имовину. Имала је с леба и уз-леба, ценећи увек мајсторе и људе коју су јој могли затребати, и за њих је увек морало да има. Кад дођу, да попију и поседе. Нарочито се био навадио на ту џабалучину мајстор Милун, колар из Равна гаја Благојевић. Не роди га мајка, како рече, изрмбана мајсторчина, неописан дрводељац и бекрија. И мртвачке је сандуке правио народу. Кад год је згода, сврати он однекле код баба Смиљке, а и она беше кадра да попије, направи се у послу и тако више пута освану. Једном се тако запили обоје, петли учестали, подбељује зора, а Милун и не помишља да крене кући. Ућутали се нешто, умудрили, док у неко доба проговири Смиљка, биће да је нешто и њој пало на-ум. У матери га, мајстор Милуне, ја се нешто не сећам: имаде ли твој отац мушке деце?

*(Забележено према казивању
Момира Милановића из Брезовца)*

Забележио и приредио: Владета Коларевећ

На њиви

Зора тек сване, а сви на њиви,
Кукуруз нико, дугачке врсте
Отврдле шаке ко кора цера
И нико нема без жуља прсте.

Крај њиве само крушка једна
И под њом има мало хлада,
У сенци вода и корпа с 'ра̂ном
Одмора нема, само рада.

Кроз врсту граби моја Нана
Да мало стане, други је зову
И док су они на пола врсте
Нана већ копа врсту нову.

А тетке моје, мисле у себи,
Боља би била киша сада
И поглед иде у ведро небо,
Биће још рада, биће још рада.

Притисла јара, сунце пржи
И тетке моје¹, девојке младе
Марамом покрила свака лице
И само раде и само раде.

Пред подне уз крушку мотике стоје,
Копачи сели за мало мира,
На пешкир Нана лебац вади
И младог лука и много сира.

„Јед'те децо, копати треба,
Грабимо сада што може више,
Да истерамо бар пола њиве,
Предвече сигурно биће кише“.

¹) Сећање на причу мојих тетака: Олге (2925-2011) удате за Бранка Дамњановића из Аранђеловца и Добриле (1927-2009) удате за Бранка Дукића из Бање, ћерки Бисеније и Љубомира Ж. Бошковића из Врбице

Нанина соба

Имала Нана широко срце
Да нас све њиме много воли,
И малу собу, икона пуну
Да се пред њима за нас моли.

И како вером морал се јача,
Зашто је важно Православље,
Зашто кличемо Светом Сави
И како молитвом чувамо здравље.

На сточићу књига, са пуно страна,
На њима ситна, ситна слова,
Од воска масне све су стране
Свих глава и прича Завета Нова.

Имала Нана сандук стари
Дрвета јаког, браон боје
У њему чувала своје ствари,
Ратлук и шећер за нас, своје.

У тој смо соби сазнали прво,
Да се само пред Богом клечи,
Какав је јунак Краљевић Марко
И како вила Милоша лечи.

Плетене чарапе, широка ранфла
Од вуне меке у две боје,
У свакој од њих кад обујеш
Ораси и љуте бомбоне стоје.

Кол'ко је велик' Николај¹ српски,
Зашто без вере душа је пуста,
И ко су били Богомољци²
Да није доста хлеба у уста.³

Године прошле и много с њима
И нема Нане и нема робе,
Ал' никад више такав мирис
Тамњана и воска из њене собе.

¹ епископ Николај Велимировић

² Народна Хришћанска заједница, удружење верника СПЦ, деловало у времену 1920-1941 год. са намером да ради на очувању Православних погледа и заштити верских и националних осећања Срба

³ Библија, Јевањђеље по Матеји гл.4 „Не живи човек само о хлебу но о свакој речи која излази из уста Божијих“

Написано за сећање на моју нану Бису - Бисенију Бошковић, рођ. Шундић из Стојника (1890-1972) удату за Љубомира Ж. Бошковића из Врбице

Из збирке песама Љилјане Б. Бошковић ВРБИЧКА ЛЕТА, Аранђеловац, 2015.

Ода домаћину

Запевај петле
затегни струне гласне
нек тмина ноћна
издахне муком
рујну зору најави
што плаче јауком

Запевај песму рода
над небом нашим
сунце најави
да огреје и позлати
поља житна
прадедин шљивар
заплави

Уздигни сунце
горе високо
осветли куле тавне
свих наших Стефана
у тами што снију
правде повратак
у генима што кључа
због неправди
голгота
кућоневратница
дубина плавих гробница
повратних пута
свих Чарнојевића

Запевај домаћине
разори векова тмину
зору слободе најави
и опело за оне
кућни праг што бране
и певају
док гину

Милена Проковић

ЗАБОРАВЉЕНИ ЗНАЧАЈНИ ЗЕМЉАЦИ

Живан Живановић

26. октобар 1852. - 17. мај 1931.

За њега Живко Милићевић у предговору Живанове књиге „Србија у ратовима“, у издању Српске књижевне задруге 1958 године, каже: „Када сам га, већ при крају његовог живота, први пут упознао у Српској књижевној задрузи 1928. године, Живан Живановић је подсећао на један од оних још заосталих, али већ тада доста ретких, старих и снажних храстова некадашње Шумадије у којима се огледала и снага земље и слика прохујалог времена.“

Ово би била прича о једном од заборављених значајних земљака чији је велики допринос науци, значајно месту у новинарству и публицистици, активно учешће у партијском и парламентарном животу, али и о његовом херојском држању у заробљеништву у Великом рату! Због ограниченог простора задржаћемо се само на кратком портрету нашег земљака.

Родио се у Живковцима 1852. године. Кад је имао три године, родитељи се пресељавају у Аранђеловац. По завршетку основне школе, отац га пешке одводи у Београд да настави школовање и оставља код даљег рођака са једним дукатом и неколико гроша у џепу - за даље, да се снађе. Живан је тада имао тринаест година. Убрзо уточиште налази у кући Јанка Шафарика, лекара, историчара, археолога, нумизматичара, значајног члана Српског ученог друштва. У то време је био обичај да се по београдским кућама имућних домаћина нађе места за сиромашне ђаке из унутрашњости. Њихов боравак је био бесплатан, а обавеза је била да у слободном времену помогну у кући око лакших послова. Живан је својом марљивошћу и вредноћом стекао наклоност породице Шафарик, а боравак код њих био је друга школа, ништа мање значајна од полугимназије коју је завршио у Београду.

Школовање наставља у Крагујевцу где завршава учитељску школу. Као одличан ученик, што би се данас рекло, са државном „стипендијом“ наставља школовање у Немачкој. Прекида га 1876. године због рата, јер се враћа у Србију као добровољац. По завршетку рата наставља школовање у Берлину и у Србију се враћа 1879. као средњошколски професор. Службује прво у Великом Градишту, затим у Београду, Нишу, Пироту и најзад се враћа у Београд за професора у исту гимназију где је и сам био ученик. Просветну службу напушта 1892. године када постаје државни саветник, а даље ће бити час министар, час државни саветник, па и пензионер са 42 године старости, па опет враћен у службу као министар, саветник... У влади Владана Ђорђевића био је министар привреде, други пут је био министар просвете у влади Димитрија Цинцар-Марковића.

Од првих професорских дана, заправо, још из Великог Градишта, објављује новинске чланке који су подржавали политику Јована Ристића. Од првих текстова до последњих одликује се оштрином и принципјелношћу. Његова припадност либералним идејама и приврженост Јовану Ристићу остаће до краја његове журналистичке и публицистичке активности. Заузимао је и значајне функције у самој партији. Први пут је ушао у Народну скупштину као посланик Либералне странке 1887. године. Од студија у Берлину, био је и велики пријатељ нашег писца Лазе Лазаревића, наводи се у књизи „Аутобиографски трагови у прози Лазе К. Лазаревића“ ауторке Иване Зечевић.

Његово најзначајније дело је „Политичка историја Србије у другој половини XIX века“ за које се и данас с правом каже: „Без ње се не може у потпуности разумети живот у Србији тога времена!“ Остала значајнија дела су:

- „Просветна писма“;
- „Васпитање у средњим школама“;
- „Задаћа Србије и наше политичке заблуде и дужности“;
- „Ниш и нишке знаменитости“;
- „Сећања из доба рата 1914-1918“;

- „Јован Ристић“;

- „Мемоари Стефана-Стевче Михаиловића“ (*Приредио је за штампу, допунио биографским подацима и дело обогатио опсежним коментарима*) итд.

Друга његова делатност која га чини значајним је учешће у раду и покретању многих просветних, културних, родољубивих и привредних установа и покрета. Један од тих је покретање и стварање српског задругарства (нажалост та иницијатива је и данас у оптицају). Он је као министар привреде 1899. године „прогурао“ у Народној скупштини закон о земљорадничким задругама. Друго, 1892. године је у ужем одбору за оснивање Српске књижевне задруге, у којој остаје на разним дужностима до смрти.

Живан је био ожењен учитељицом Јеленом, рођеном сестром Драгутина Димитријевића-Аписа који је од детињства живео код сестре и зета. Како је Апис био идејни творац, главни организатор Мајског преврата 1903. године, највећи део договора завереника обављен је у Живановој кући, али без његовог знања. Он је у то време био министар просвете! Са Јеленом је имао два сина и три ћерке. Породицу је несрећа снашла првог дана рата 1912. године када им је погинуо старији син Александар-Сања у 22. години, као добровољац, иначе студент Техничког факултета. Породицу је задесила још једна трагедија. У боју код Куманова погинуо је муж Живанове ћерке, пуковник Александар Глишић.

И да завршимо речима Живка Милићевића, књижевника и публицисте: „Уколико свако *данас*, по неизбежности, проистекне из *јучерашњег*, књига Живана Живановића послужиће као користан прилог објашњењу и расветљењу минулих времена и њихових људи и догађаја.“

Момчило Станић

ТОПОНИМИ ШУМАДИЈЕ

Буковик

Буковик је веома старо село препознатљиво по богатој историјској прошлости али и по значајним природним вредностима и богатствима.

Село заузима шири простор на северним падинама планине Букуље, прелази преко реке Пештан све до границе са Мисачом, Даросавом и Врбицом, површине од 2.730,35 m². По величини спада међу три највећа села у општини Аранђеловац. Према последњем попису становништва из 2011. године Буковик броји 2.611 становника распоређених у 871 домаћинству. Располаже 1.127 стамбених јединица и има 140 становника који се налазе на привременом раду у иностранству.

У Буковику извиру две најзначајније реке, за овај део централне Шумадије. Извор реке Кубршнице налази се непосредно између порте буковичке парохијске цркве посвећене Св. Архангелу Гаврилу и некадашње зграде прве основне школе у Буковику. Друга по значају је позната река Пештан, која извири у кругу фабрике Шамот. Али, оба ова изворишта данас се више не препознају. Извор Кубршнице је каптиран давне 1927. године, а извор друге реке по значају, Пештана, је засут земљом приликом равнања терена у кругу фабрике и он више није у функцији.

Насеље Буковик се у неким записима помиње још у 15. веку. Нарочито је био познат за време Првог српског устанка по Проти Атанасију који је код извора Кубршнице заклео устанике на верност и оданост Србији. Захваљујући овом догађају овде се зачео центар Буковика и од тада је био у сталном економском, али нарочито у туристичком успону. На простору Буковика никла је једна од најмодернијих бања XIX века, захваљујући ангажованости Кнеза Милоша Обреновића. Буковичка бања ни по чему није заостајала од других европских бања тога времена. Извори киселе воде познати су били широм Европе као минерална вода Књаз Милош.

Након Другог светског рата у Буковику су изграђене две најпознатије фирме на Балкану и Европи - Индустрија Електропор-

целана и Фабрика високо ватросталног материјала, сада Холдинг компанија „Шамот“. Нажалост, као и изворишта две најзначајније реке у општини и ове две фирме доживеле су скоро сличну судбину.

Како наш народ каже, у несрећи увек има и мало среће. Захваљујући предусретљивости и посебно великој ангажованости појединих предузетника, на простору Буковика, последњих деценија, никло је низ значајних привредних објеката. Међу првима у региону, ако не и шире, стасао је у индустријски гигант "Пештан" д.о.о. са 960 запослених радника и укупним прометом од 90.000.000 евра. Ту можемо убројити и низ других познатих занатских радњи, трговине и друге деоничарске фирме.

О Буковику, његовој прошлости и садашњости има много тога да се каже. Право је чудо да нико до сада није написао монографију села, а толико има образованих и паметних људи који би то могли врло лако да ураде. Зато ће наставак ове приче бити усмерен на историјску прошлост две основне школе у овом селу.

Основна школа код буковичке цркве изграђена је у време подизања опште образованости народа у време Књаза Милоша и првог српског педагога Доситеја Обрадовића. Грађена је од тврдог материјала по стандардима тога доба, високих зидова, пространа и светла. Ђачки улаз окренут је према истоку, односно према цркви. Лево и десно од дугачког ходника биле су две учионице, а право се ишло у други део стамбеног простора за учитеље. На северној страни, према главном путу, био је други улаз на који су учитељи приватно улазили у своје просторије. Обично су учитељи били брачни супружници. Од две учионице или одељења, једно је водило једну, а друго другу групу ђака. За потребе учитељског стана у згради школе изграђен је дубок подрум који се скоро равнао са површином земље. Имао је два улаза, један са унутрашње старне, вођен дугим степеницама и један са спољашње стране за уношење зимнице и друге робе. Главни део школског дворишта било је окренуто према Букуљи до некадашњег атељеа Академског сликара Александра Ђоновића.

Ученици су долази у школу из више праваца. За оне из удаљених делова села према Даросави изграђен је пут падином

Букуље све до данашњег центра села, односно до Швабића кућа, назван Ђачки или Школски пут и ту се повезивао са садашњим путем 1300 каплара. Задња гарнитура учитеља била је брачни пар Јова и Љубинка Јовичић. Школа је као грађевински објекат била превазиђена и порушена крајем осамдесетих година прошлог века. На истом месту изграђена је, архитектонски лепо решена, зграда Народног музеја у Аранђеловцу.

Занимљив је историјат подизања друге школе, у данашњем центру села, на коси између два рудника глине. Градњу школске зграде иницирала је општина буковичка, захваљујући напорима тадашњег председника општине господина Михаила Радовића. Визионар, способан политичар, угоститељ по занимању, радан, одговоран и велики патриота оставио је Буковику велики печат свог доприноса, изградњом ове образовне установе. То је савремена зграда са четири простране и светле учинице, зборницом, мокрим чвором и станом за учитеље. Радови на школи завршени су 1939. године.

Из велике збирке докумената нашег познатог публицисте Радомира Милошевића, родом из Буковика сазнајемо низ занимљивих информација везаних за господина Радовића. Ево тих навода: *„Михаило Радовић рођен је 1885. године у близини Ужица (Бела Земља) од оца Јована. У Буковик је дошао као познати угоститељ, годину-две након завршетка Првог светског рата. Одмах по доласку закупио је хотел „Старо здање“ на 14 година. За то време стекао је добар иметак, купио плац преко пута Здања и саградио, за то време, ексклузивну кафану са великом баштом и собама за спавање, познату као кафана „Радовић“ (од 1945. године као „Зеленгора“). Са супругом Јоландом, немачког порекла, имао је сина Ратомира, касније фудбалера „Обилића“, настрадао у Другом светском рату. Оженио се по други пут са Иванком Петковић родом из Надаља код Новог Сада, ћерком месног свештеника. Да би надоместили недостатак љубави према својој деци коју нису имали, супружници су активно помагали развој културно-уметничких, спортских и других друштвених организација у Аранђеловцу. Иванка и Михаило били су чланови позоришта „Зора“ у Аран-*

ђеловцу. Помагали су изградњу "Соколског дома", где је Иванка била члан Управног одбора. Иванкина сестра Бојана била је учитељица у некадашњој школи код буковичке цркве за коју смо рекли да се налазила на месту данашње зграда Музеја.

На изборима 1936. године, Михаило је изабран за председника општине буковичке као самостални кандидат. Важио је за образованог и друштвено активног човека, познатог по давању донација. За време свог мандата подигао је Основну школу код рудника глине у Буковику. До градње нове школе дошло је превасходно из емотивних разлога. Наиме, Михаилова свастика трагично је настрадала пошто је жена неког учитеља из исте школе Бојану упуцала из пушке. Да би се на неки начин одужио жениној сестри Михаило Микош је покренуо акцију подизања основне школе у близина рудника глине у Буковику. За такав подухват нису били одлучујући само емотивни разлози, већ и настала потреба, услед све већег развоја становништва у овом делу Буковика.

Радовић је школу подизао на веома мудар начин. Са неколико београдских школа склопио је уговор о међусобној сарадњи и помоћи. Београдске школе би финансијски помагале градњу, а за узврат би њихава деца ђаци преко распуста летовала у Аранђеловцу и боравила у новој школи. Договор је међусобно испоштован и деца су долазила све до почетка Другог светског рата. Након рата све је било другачије, а школа у Буковику и даље постоји, ником ништа не дугује, и ради као саставни део школе „Свети Сава“ у Аранђеловцу.“

Овде се поставља питање како је то господин Председник дошао на идеју да баш на овом месту гради школу. То можда раније није било свима схватљиво, али са данашњег гледишта увиђамо да је одлука била на месту.

Рудник квалитетне глине „ШВАБИНАЦ“, (вероватно носи назив по Швабића кућама у близини) формиран је пре Другог светског рата као површински коп аранђеловачких грнчара. Након рата отпочето је јамско вађење глине. У помоћ су дошли неколико искусних момака из Врдничког рудника на Фрушкој Гори. Према казивањима једног од њих, Милана Гавриловића Бате, подземни коп износио је око 100 метара дужине плус скретања у друге ревиरे.

Радило се на примитиван начин, искључиво ручно. Квалитет глине је био такав да је Индустрија Електропорцелана користила ову глину, као додатни материјал за производњу високонапонских изолатора. У непосредној близини рудника била је радионица за поправку возила и других средстава. Своје прве кораке мајстора машина овде је започео познати аранђеловачки мотоциклиста Бата Поповић Поп са пријатељем, такође познатим мајстор Кузом .

За потребе рудника, у близини школе изграђена је радничка колонија са две веће и две мање зграде. Била је ту и дугачка барака као раднички дом културе. За домара је узет неки Словенац такође радник глине. Кажу имао је петоро деце. За овог човека везана је једна анегдота коју стари буковичани и сада препричавају. Неких 60-их година оде Словенац у Италију да посети своје рођаке. После повратка исприча како је тамо у Италији видео плантажне винограде покривене неким танким мрежама. Наши људи одмах то схвате као провокацију па га прогласе лажовом, по оној нашој познатој крилатци, "моја мачка појела кило соли и није пила воду". Требало је да прође скоро 40 година да прихватимо технологију развијених земаља па да и ми почнемо истим таквим мрежама покривати своје винограде, баште и воћњаке.

Рудник више не ради. Запуштен је и толико обрастао растињем да се улаз у јаму више и не препознаје. Налазио се са десне стране сеоског пута, на раскрсници за Швабића и Проковића крај.

Са друге стране косе налази се други јамски рудник „ВРБИЦА“. За разлику од „Швабинца“, „Врбица“ је била доста већа фирма и модерније опремљена. Још увек се могу видети развалине рудничких зграда, па чак и портирнице и остаци стопа улазне капије. Кажу, у кругу је била управна зграда са трпезаријом, купатилима и пратећим садржајима. Од предратних ископина ово место је израсло у велики рудник глине. Ево зашто је визионар Михаило Радовић одлучио да овде гради школу и није погрешлио. Број радника у рудницима се непрекидно поваћавао, а са њима и број деце којима је била потребна школа у близини. Након 1945. године почиње масовно досељавање људи из разних крајева на ове просторе. Граде се нове куће праве улице у близини школе и цео крај постаје урбано насеље. Центар Буковика почиње нагло да

се развија и село више није било удаљено место, већ је то сада предграђе Аранђеловца, са дивном зградом Месне канцеларије и Домом културе, Поштом, Бензиском пумпом, трговинама и другим. Некада је имало и железничку помоћну станицу (пристаниште) узаног колосека популарног „Ђире“. У близини железничке станице дуго је радио подрум за одлагање леда позната Ледара, дубоко укопана у земљу поред главног пута Аранђеловац - Даросава. Преко пута скретања за Букуљу и Гараше изграђена је Спомен костурница изгинулим борцима Првог светског рата.

Поред многобројних заслуга господин Михаило Радовић је шестог октобра 1940. године у Буковику формирао Планинарску самосталну месну организацију и био њен први председник све до почетка ратних дејстава 1941. године. Није познат тачан датум његове смрти. Сматра се да је преминуо негде око шездесетих година прошлог века. Иванка је преминула око 1968/69. године. Такође није познато ни место где су супружници сахрањени.

Изгледа да код нас Срба тако пролазе само познате личности које иза себе оставе неко добро дело.

Ако сада резимирамо које су то образовне установе изграђене на простору Буковика списак изгледа овако: Први школски образовни центар у близини фабрике „Шамот“ довољно говори сам за себе. Ту је почетком 1960. године изграђена Виша технолошка школа за неметале, затим Техничка школа, Економска школа и основна школа „Илија Гарашанин“. Све то је изграђено преко пута некадашњег дечјег дома "Српска мајка" подигнутог у прошлом веку за ратну сирочад. Поменимо и то да Буковик има и једну ромску Малу. Наш народ каже које село нема ову малу није право село. Буковик такође има мајдан камена гранита „Плочник“, на далеко познат по изузетним петрографским особинама. Овим наводима није исцрпљен приказ свих осталих садржаја у Буковику. Подно Букуље изграђена је, поред старе болнице и Павиљона краљице Марије за прихват деце ратне сирочади, и модерна хируршка болница. Поред болнице је и највећа предратна коцкарница за високо друштво вила „Караџић“. За време владавине кнеза Михаила Обреновића, Буковичка бања уређена је по угледу на популарне европске, а парк је уређен по францус-

ким стандардима. Хотел “Старо здање” (Бањски дом као летња резиденција династије Обреновић и скупштински дом) пројектовао је минхенски ученик Коста Шрепловић, а хотел „Шумадија“, стари базен са Аркадама и лечилиштем, изграђени су средствима Штедионице дунавске бановине. Осамдесетих година прошлог века изграђен је и модеран хотел „Извор“, данас реновиран, са пет звездица са отвореним савременим Аква парком. На Букуљи 1935. године завршен је, на буковичкој страни, један од првих Планинарских домова у бившој Југославији. Вероватно да се овим набрајањем не завршава списак свега што је у Буковику изграђено. Ако неко зна још понешто нека та сазнања дода овом списку.

Александар Аца Милинковић

*I-557 Из збирке
Народног музеја
у Аранђеловцу
(десно)*

*ОШ "Свети Сава",
Буковик*

ЗАБОРАВЉЕНИ ЗАНАТИ

Последњи сарач у срцу Шумадије

Аранђеловчанин Зоран Савковић пуних двадесет година радио је у београдској компанији „БОРБА“. Био је руководилац Пословнице у Аранђеловцу и краће време руководилац Пословнице „Борба“ за Шумадијски округ, са седиштем у Крагујевцу. Због неуспешне приватизације компаније, Зоран је остао без посла 2004. године. До данас није решена приватизација те фирме, која није регулисала предходни радни стаж запослених и личне дохотке.

- „Још као дете проводио сам време уз оца Слободана, који је 1958. године у главној аранђеловачкој улици отворио сарачку радњу. Често ми је говорио да је добро да деца иду на факултет, али и да су увек на цени били добри мајстори. Имао је пуно посла и лепо је зарађивао. Купио је плац, направио велику кућу, финансирао моје и сестрино школовање, а уз њега сам брзо овладао вештином сарачког заната“ - објашњава Зоран.

Када је чувени мајстор Слободан, преминуо 2001. године, Зоран ни по коју цену није хтео да стави катанац на сарачку радњу, већ је наставио породичну традицију.

- „Набавио сам савременију шиваћу машину за производњу, а користим и стари ручни алат којим се служио отац. Производни асортиман је широк: мушке и женске ташне, торбице, каишеви, опасачи, ремени за ловачке пушке, футроле за пиштоље, опрема за кућне љубимце, узде и улари за крупну стоку и други производи, претежно од чисте коже. Често ми долазе муштерије са нацртима за израду и неких других ситница од коже. Наравно, свима излазим у сусрет, јер из моје радње муштерија никад не излази незадовољна“ - са задовољством вели наш саговорник.

Аранђеловац је пре готово једног века био веома познат по бањском туризму, али и старим занатима. Данас је његова привреда у колапсу, а нема ниједног колара, ковача или абаџије.

-„Занати и данас имају перспективу. На жалост, млади нису заинтересовани за изучавање занатских вештина, поготову старих заната. У томе би требало да помогне држава давањем подстицајних средстава, ослобађањем од разних такса и пореза и другим олакшицама. Јер данас, тврдим, и поред свих економских тешкоћа, ниједан мајстор не може да пропадне. Зато препоручујем младима да не уче школе са којима само могу на „биро рада“, већ да овладају мајсторским вештинама и себи обезбеде сигурну егзистенцију. Сарача нема у околини ни у Лазаревцу, ни у Тополи, ни Младеновцу и многим другим градовима Шумадије, па муштерије долазе код мене“ - објашњава Зоран. „Истина, времена су се променила, али муштерија има све више“, наставља Зоран. „Свакодневно ме чекају углавном поправке, јер мало људи купује нове производе. Беспарица тера грађане да крпе и поправљају старо. Чак ми долазе муштерије из Београда, а недавно и један пољопривредник из Новог Пазара да му поравим опрему за крупну стоку. Па, више их кошта пут него моја услуга“, - закључује последњи сарач у срцу Шумадије.

Бора Његован

Кретање развоја средстава информисања у Аранђеловцу

Одласком наших старијих суграђана, сваким даном смањује се могућност бележења интересантних догађаја и појава из прошлости Аранђеловца. Одлазећи са овог света, наши суграђани односе и своје успомене, податке и интересантне теме које су заокупљале наш варошки живот. Основни мотив овог мог текста је управо тај да мојим одласком и одласком моје генерације, неке чињенице за сва времена не буду недоступне млађим нараштајима. Овога пута, осврнућу се на информисање или кретање вести у нашој вароши, онолико колико знам, памтим и делимично што су ми причали старији.

Има једна стара варошка прича да су се вести, а нарочито, пикантне приче, кроз Аранђеловац шириле неслућеном брзином. Тако се неки догађај који се десио на Ђунису или Циганмали, невероватном брзином ширио чак до Шарене капије и Буковичког парка. Наравно, ово „информисање“ није било официјално, али је имало такву брзину распростирања, додавања нових измишљених детаља, да док стигне од старог центра вароши до парка, често изгуби сваку везу са реалношћу. Тако, на пример, ако је неко киную на Ђунису, до Шарене капије, је бивало да већ има туберкулозу или да је већ умро, па се чак и повампирио. Мало карикирања у овој причи није на одмет, тако да овај опробани и дуго година примењивани поступак и поред све технике, присутан је и данас. Но, сада, да мало уозбиљимо причу и да почнемо са сагледавањем развоја информисања.

Као мали, слушао сам од својих родитеља причу о *Бирову* (постојала је и изрека „дере се к’о Биров“) који су практично били намештеници општине и који су, налазећи најпогоднија места у вароши, у одређено време јаким и продорним гласом саопштавали (извикивали) најновије вести које је припремала тадашња варош. Такође су извикивали и тачно време. Да ли су моји родитељи били савременици тог периода, не знам, али сам као дете, запамтио причу. Ја бих по слободној процени рекао да је ово био начин обавештавања до двадесетих, тридесетих година 20. века. Наравно, уз све резерве.

После Бирова, долази савременији и европскији начин обавештавања, а то су били добошари. Овог периода се одлично сећам. Добошар је у одређено време на одређеним местима (грађани су знали приближно време) добовањем позивао грађане да се скупе. Добовао је од два до пет минута, док се по његовој процени није скупио довољан број грађана. Када се грађани скупе, добошар извади папире, значајно подигне обрве и почне да чита разне вести из земље и света, одлуке пореских органа, разне општинске наредбе, одлуке, забране и тако даље. Иако сам био дете, сећам се, на пример, да је читао упозорење и да лута једно бело бесно куче са црним шарамма и да је ујело једно дете. Моли се ко га види да пријави милицији и слично. Остале вести, будући да сам био мали, нисам памтио, нити су за дете биле интересантне. Мислим да се последњи варошки добошар звао Жика, да је био смеђ човек и да је имао бркове. Ми, деца, смо трчали за њим од места до места где се заустављао и слушали исте вести више пута. Сећам се, да је народ био јако заинтересован за вести, да су људи и жене прекидали започете послове у кући да би на звуке добоша изашли да чују новости. У мом крају, добошар се заустављао код Женског пијаца (Стари трг код "Лазаревића" кафане) и на раскрсници код „Ђунис“ кафане. Мислим да је добошар престао да обавља своју информативну мисију негде између 1954. и 1958. године.

После укидања добошара као превазиђеног, општинска власт инсталира од Шарене капије па кроз Ђунис и Циганмалу (то су заправо биле три једине улице у вароши) на фреквентним местима звучнике, то јест, разгласну станицу, преко којих је обавештавано грађанство о најновијим догађајима у земљи и свету као и локалне вести. Преко овог разгласа се спроводила и идеолошка пропаганда што није ништа необично и за данашње време. Овај вид информисања је престао негде око 1960. године. Иза овог периода, појављује се низ покушаја да се оснују градске новине, али сваки такав покушај је после једног или неколико бројева пропадао. Значајну улогу имале су и фабричке новине тако да су своје редакције имали листови „Шамот“, „Електропорцелан“, „Буковичка Бања“ и „Венчац“. Ове новине су

биле пре свега намењене запосленима у овим фирмама, али су имале и одређеног одраза на опште информисање у граду. Поред наведених штампаних новина, постојале су и Ђачке новине и по сеоским и градским школама, где су се деца учила почетним корацима новинарства. Ова тема је свакако интересантна па предлажем да је обради неко ко је упућенији јер ће и ово „зарастати“ ако се не систематизује и извуче из заборава.

Док сам служио војни рок, негде у лето 1972. године, на мом транзистору са којим сам се у том периоду лепо дружио, на моје велико задовољство, чуо сам „Овде Радио Шумадија!“. То ме је испунило неописивом радосћу и до краја војног рока стално сам слушао наш први градски радио. Иначе Радио „Шумадија“ је била главни извор информација, радо слушана и преношена и на друге просторе. Готово да се није могао замислити живот без ове информативне установе. Касније настају Радио „Сунце“, Омладински радио и тако даље. Но, живот иде даље па се тако оснива 1994. године Телевизија „Сунце“, а две, три године касније и општинска телевизија, Телевизија „Шумадија“. Већ 1996-1997. године имамо и Телевизију „Неутрон“, а после 2000. године и ТВ „Флеш“. Прави бум настаје тек развојем интернета тако да постоје разни портали, форуми и слично, који прате друштвени живот. Ово је област коју не разумем најбоље, али има безброј начина да се човек информише о догађајима у Аранђеловцу.

За сада бих зауставио ово своје писаније и предао штафету млађима којима ће овај период изгледати егзотично као мени и мојој генерацији време Жике добошара.

*Слободан Гавриловић
Мркуша Војкан*

Како сам писао српску причу - Милан и Илија

Суђење Илији Михајловићу по драматичности, по актерима који су у њему учествовали, по храбрости професора Милана Милошевића која по свом универзалном значењу превазилази оквира догађаја чији је део, по симболици сукоба два различита погледа на свет, као да је Богом дана да буде литерарна тема или филмски сценарио. Чини се да је довољно описати догађај најобичнијим језиком, па добити добру и занимљиву причу на први поглед права посланица за уметника који се њоме бави. Како то често бива, нешто за шта мислимо да је лако и једноставно, уме да нас сачека замком. Ја сам се овом темом бавио најмање пет година, при чему је интезивно истраживање можда трајало трећину времена, док сам остатак провео у безуспешним покушајима и трагању за начином и мером којим ова прича треба да буде испричана. У појединим моментима чинило ми се да сам упао у тамни вилајет у коме ме дилема, да ли неки детаљ треба узети или не - распиње оним „ко узме кајаће се, ко не узме кајаће се“. Тешко ми је пребројати колико сам пута рушио претходно написани текст и поново, изнова, почињао од почетка. То је трајало све дотле док нисам схватио да највећа сметња и оно што је сувишно у причи, јесте присуство мојих ставова у њој, дакле ја сам. За ову причу уопште није важно ни шта ја мислим о било ком њеном актеру, ни какви су моји идеолошки погледи, ни мој начин вредновања појединих историјских догађаја. Једном речју, ја не треба да будем ни адвокат, ни тужилац, ни тумач историје, ни морални судија, већ је мој једини задатак био да на уметнички начин причу што уверљивије оживим пред својим читаоцима. Историје и политике у овој причи има утолико колико оне излазе из догађаја, а не зато што су оне саме по себи циљ. Сазнање до ког сам дошао је да ако желимо истину морамо бити отвореног ума и срца, а не ограничени ускошћу неког погледа или неке предрасуде. Могло би се рећи да сам био незадовољан све време док сам унапред имао став о овој причи и док сам је уклапао у њега, уместо

да учим од ње. На жалост, није ово само мој проблем, већина саговорника на ову тему одбијала је да прихвати чињеницу да је на оној страни која је за њих негативна, било ичег доброг или да прихвати одговорност да је, за њих, на доброј страни било ичег лошег. Наравно, реч је о онима који већ имају изграђене ставове по овим питањима. Углавном су ставови били црно бели, деливши историјске покрете на херојске или издајничке. Ако се овако посматрају ствари остаћемо вечито закопани у својим рововима без могућности да нам историја буде учитељица живота. Желео бих да читаоци ову причу читају онако како је писана, а то значи, као да ништа не знају о самом догађају, као да је реч о некој далекој земљи. Убеђен сам да ће после таквог пријема приче, повратак себи, то јест, својим погледима, донети нешто ново и драгоцено, бацити нову светло на прошлост. За Илију Михајловића сам први пут чуо од моје баке Ангелине Тошић. Причала ми је са поносом, како је мој деда, Милан Тошић сарађивао са Илијом. Када смо млади, обично не записујемо овакве приче, па сам, на жалост, тек много касније, док сам писао ову књигу, дошао до сазнања да је Илија највероватније снабдевао мог деду са робом и кредитирао га. Детаље о суђењу Илији Михајловићу први пут сам чуо од нашег великог Данка Поповића, који ми је испричао цео догађај. Једино није могао да се сети имена професора Милошевића. На моју примедбу како је могао професор књижевности бити бранилац, Данко се насмејао и рекао да ни тужиоци ни судије врло често нису били правници.

Од занимљивости везаних за писање ове књиге јесте истраживање о потписницима АПЕЛА СРПСКОМ НАРОДУ, Милана Недића, чији је потписник према пресуди, преузетој из Архива Шумадије Крагујевац, Илија Михајловић. Претрагом по Интернету на два сајта, нашао сам спискове потписника, а међу њима није било Илије Михајловића. Обрадовао сам се и помислио да сам на прагу важног открића. Срећом, касније сам, у књизи, "Милан Недић" Милана Борковића пронашао име Илије Михајло-

вића. Овај пример показује како треба бити врло опрезан при доношењу закључака везаних за неку историјску тему. Врло је лако и погрешити и огрешити се.

Павле Мартиновић

Књига „Српска прича: Милан и Илија“ Павла Мартиновића је прва књига нашег сурађанина. Штампана је у издању Народне библиотеке „Свети Сава“, а уз финансијску помоћ Општине Аранђеловац.

Павле Мартиновић рођен је 28. маја 1954. године у Аранђеловцу где је завршио основну школу и Гимназију. Годинама пише да би разговарао са собом и да би га други чули, а од 2009. године објављује песме и приповетке. Добитник је прве награде за приповетку на Конкурсу "Андра Гавриловић", а кратке приче објављене су му у оквиру Издавачке куће "Алма". Данас се бави предузетништвом, ожењен је и има двоје деце.

Књига је представљена 28. јуна 2017. године у великој сали Основне музичке школе „Петар Илић“ (Дом омладине), некадашњој Соколани, симболично, на Видовдан и баш на том месту.

Поред аутора, о књизи је говорио и Владета Коларевевић, публициста, а одломке из књиге читао је Страхиња Туцаковић.

Весна Проковић

МЛАДЕ НАДЕ

Сусрет писца и принцезе Хухуран

Обрео сам се наг на чудноватом месту без сећања како сам ту доспео. Корачао сам друмом лебдећих домина кроз љубичасте облаке, који су обликом највише подсећали на бескрајна пространства вуне. Замишљен, дивио сам се призору, љубећи стопалима ову несвакидашњу топлу калдрму.

Знао сам да посреди није могао бити сан, јер је деловало исувише стварно: и миомириси ветровог хука; и укуси снопова светлости, па чак и песма моје омиљене боје.

Из маштарија пренуо ме је дражестан сопран. Најпре се вијорио у даљини попут лепета лептирових крила, да би се коначно преда мном појавио у лику тамнопуте девојке, која ми је већ на први поглед убрзала дисање.

Када је престала да пева, отворила је очи. Биле су дубоке и сиве. Бисернобела коса падала јој је до глежњева. Осмехнула ми се. Зауоставила се тек на два корака од мене, ухвативши ме за шаку. Мирисала је на машту.

Проговорила је одмах, не допустивши ми чак ни да се честито постидим због тога што смо обоје наги на калдрми од домина; због тога што су нам прсти преплетени.

„Нашла сам те!“ казала је звонким гласом.

„Тражила си ме?“

Упутила ми је збуњен поглед. „Ноћас си први пут у животу написао причу, зар не?“ поставила је питање, али као да је већ унапред знала одговор.

„То је било ноћас?“ изненађено сам упитао.

„Знала сам да нисам погрешила“, рекла је спокојно, пустивши ми руку. Окренула ми је леђа тако да сам сада пиљио у њене густе праменове косе. „Ја сам оно што ви прозаисти зовете 'надахнуће', премда ми је име, заправо, принцеза Хухуран. Дужност ми је да се укажем сваком приповедачу на почетку његовог стваралачког путовања. Морам да те припремим за оно што те чека.“ Уздахнула је дубоко. „Но, не брини. Бити писац једно

је од најлакших занимања...“

Најпре ми се учинило да сам погрешно чуо. „Молим?“ упитао сам забезекнуто. „Како можеш тако нешто да кажеш?“

Подругљиво се насмејала. „Кроз само један разговор ја од приповедача створим уметника. Уметничка дела моја су унучад, а ви моја деца. Треба само да ти отворим очи и предочим колико је све једноставно.

Писци су, заправо, математичари. Свако књижевно дело решење је неког задатка; неког хаотичног мозаика графема и интерпункцијских знакова, но ипак довољно сувисло да му придамо значај. Ређајући слова писци рађају нове речи. Ређајући речи они кују читаве романе. Писање је веома слично комбинаторици. Нема ту ничег узвишеног нити племенитог, како многи мисле, већ само математике и низања...“ Заћутала је на тренутак. „Оно што је по вашим мерилима највреднија или најрђавија књига, писано је на исти начин: слово по слово. У мојим очима, додуше, свако дело подједнако је и бесмислено и генијално.“

Наједанпут сам се осетио нелагодно. Оно што је принцеза Хухуран говорила није било далеко од истине. Штавише, обесмишљавало је писање и књижевност.

„Ако је свако дело писано и написано на исти начин, зашто се нека дела вреднују више од осталих? Ако су сва дела подједнако бесмислена, зашто је светска књижевност пирамидалног поретка, најбоља дела су у самом врху, свевремена и непревазиђена, никад у потпуности протумачена, док су она лошија заборављена за краћи рок него што је писцу било потребно да их напише? Не би ли онда светска књижевност требало да буде некаква бескрајна, отужна равница, где су све књиге на истој висини?“

Насмејала се, овога пута не тако подругљиво. „Светска књижевност, заправо, и јесте равница, додуше, не отужна, већ напротив, веома шаролика и разноврсна. Само помисли: на крају свих крајева, кад човечанство одумре, свака књига вредеће исто. Зато књижевна дела никада неће бити пирамидалног поретка. Без човека, књига је само исписана хартија.“

„Али... Зашто онда писати?“ упитао сам, погнувши главу.

„Ако ти је била намера да ме обесхрабриш, онда честитам... Успела си. Какво си ти то надахнуће?“

„Не! Никако то нисам желела!“ Звучала је увређено. „Желела сам само да ти објасним да прозом могу и треба да се баве сви. У свакоме чучи бар једна добра прича која чека да устане. Сви су људи једнаки у очима надахнућа. Показаћу ти нешто што ће те нагнати да се заувек бавиш књижевношћу.“

„Али после свега што си ми испричала... Зашто бих?“

„Зато што...“ прошапутала је. Из косе јој је полетео весели црни шаран, који је наместо пераја имао бела перјата крила. Изнад уста протезала му се сурла тиркизне боје, која му је прекривала већи део главе. Не знам зашто, али засмејао сам се када је почео да мјауче. „...све што замислиш и напишеш негде постоји. Мозаик који једном саставиш, постаје заувек стваран у земљи маште.“

„То је Шуксар!“ Осмехнуо сам се од уха до уха. „Главни јунак моје приче!“ Погладио сам га по корену сурле.

„Машта је жива.“ Насмешила се. „Зато треба писати и непрестано жонглирати словима.“ Окренула се и погледала ме у очи. „Чак и кад престанеш да ме се сећаш, знај да ћу мислити на тебе.“

„Кад престанем да те се сећам?“

„Да“, рекла је, скренувши поглед ка доминама. „Када се будеш пробудио из предуметничког сна, као и сви приповедачи с којима сам досад разговарала и с којима ћу тек разговарати, нећеш се сећати нашег разговора. Но, ипак знај да ће те надахнуће увек водити кроз живот и да те никада неће напустити.“

Милан Грујић

Милан Грујић рођен је 27. маја 1996. у Аранђеловцу где је стекао основно и средње образовање.

За уметност прозе заинтересовао се још као гимназијалац, већ у седамнаестој години, када је и почео да пише свој први роман у жанру епске фантастике. Крајем 2015. уписао је Руски језик и књижевност на Катедри за славистику Филолошког факултета Универзитета у Београду.

У склопу изборног предмета „Креативно писање“, четири семестра похађао је предавања проф. др Зорана Живковића, велемајстора научне фантастике, који му је помогао да избруси књижевни стил. Тада су настале приче "*Параван*", "*Рем*" и "*Сусрет писца и принцезе Хухуран*", које су читане на Радију 202.

Од 2016. године сарадник је Студентске организације "*Негујмо културу*" и тада почиње да пише роман - мозаик "*Калем Тируалије*".

ЖИВОПИС КАО ЈЕВАНЂЕЉЕ У БОЈИ

Немања Лазаревић, фрескописац

Фрескописац Немања Лазаревић, рођен је 15. августа 1993. године у Аранђеловцу. Основну и Средњу школу завршио је у свом граду, а по завршетку средње Техничке школе одлази у Београд где почиње студије на академији Српске Православне Цркве за уметности и конзервацију смер зидно сликарство. Откуда интересовање за ову област и како си је препознао?

- „Дар за цртање је откривен још у основној школи, а са годинама је постајао све уочљивији. Ја сам само следио своје срце, четкицу и позив који је био суђен.

Првобитно, моја жеља је била да упишем Примењену уметност. Полагао сам пријемни на том факултету али „срећом“, како се касније испоставило нисам прошао. Од пријатеља Владимира Скерлића сазнајем за постојање Академије СПЦ и одлучујем да покушам још једном. Прошавши на пријемном испиту схватам да је ипак то тај пут који ми је предодређен.“

Као вредан студент, Немања бива ангажован на многим значајним живописачким пројектима као што су крипта храма Светог Саве на Врачару, капела у манастиру Милешева и многих других светиња распрострањених по епархијама широм Србије. Колико си се осећао спремним за иконопис?

- „Био сам жедан знања, али свакако нисам био спреман на све што је иконописање носило са собом. Временом сам спознао сложеност и лепоту византијске културе која ме је подстакла да се усавршавам у том правцу. У крипти храма Светог Саве сам био део једног од четири главна тима за осликавање. Имао сам ту част да током студија радим на најзначајнијем иконописачком пројекту у земљи. Рад са највећим фрескописцима ми је помогао да напредујем. Такође сам добио позив за помоћ у осликавању капеле манастира Милешеве. Посао помоћника је мање захтевније природе где се очекује прецизност око орнаментике и споредних ствари које главном мајстору одузимају време.

Дипломски рад, који је уследио у предвиђеном року, био је осликавање манастирске цркве Успења кабларског. Чија је била идеја за тему и како је текла израда?

- „На предлог пријатеља са којим сам једном приликом посетио манастир одлучио сам се да ће то бити мој дипломски рад. Уз игуманијин благослов и договор са комисијом одређена је тема. По датој теми мој посао је био осликавање манастирске цркве. Уз Божију помоћ и благослов епископа Жичког господина Јустина радови су почели у новембру 2015. године. С обзиром на то да су моје студије још увек трајале, време израде практичног дела дипломског рада је морало бити усклађено са обавезама на факултету. Све је текло по плану тако да је и рад у писаној форми предат комисији у року.“

Немања је тренутно ангажован на теренским радовима на цркви и Крстионици у Шилову код Гњилана у Косовском Поморављу, цркви у Радоињи надомак Кокиног Брода и манастиру Успење Кабларско. Учесник је у осликавању цркве у Атеници код Чачка као и у манастиру Врачево на Северу Косова.

- „Када сам први пут почео теренски рад, схватио сам колики значај за мене има контакт са свештенством и народом из те средине. Шта год ми је требало знао сам да могу да затражим од њих. Хвала Богу и народ и свештеници су ми са радошћу илазили у сусрет. Где год сам радио увек сам био максимално испоштован.

Шилово је српско село у предграђу Гњилана, насељено људима широког срца који су у сваком тренутку спремни да помогну своју цркву. У јеку погрома на Косову, та црква је избегла скрнављење и наставила да јача уз помоћ својих верника. Мој посао је живописање унутрашњости те цркве, а касније и крстионице која је физички одвојена од цркве што није чест случај, те захтева нове идеје за распоред осликавања.

У Радоињи сам почео да радим у јесен 2016. године. Уз помоћ народа и свештеника крају је приведен олтарски простор који обухвата површину од 80 квадратних метара након којег ће да уследи и осликавање осталог дела цркве. У главном све се своди на осликавање и у зависности од приложника и сложености

Немања Лазаревић у свом атељеу у Циганмали

Крстионица у Шилову при цркви Св. Марка

распореда фресака тај процес се одвија спорије или брже. Уз помоћ верних парохијана на сваком терену имам обезбеђену храну, смештај и скелу без чега је немогуће функционисати“ истиче Немања.

Поред тога, наш најмлађи живописац већ 15 година бави се фолклором и народном традицијом. Од 2003. године је у КУД-у Стари Град, а касније постаје члан других културно - уметничких друштава.

- „Фолклором се бавим од кад је основан КУД "Стари Град" из којег је после неколико година враћен стари КУД "Абрашевић" чији сам и данас члан. Као позајмљени играч наступао сам са КУД-овима "Опленац" из Тополе, "Шамот" Аранђеловац и "Сретење" Орашац. Током студентског живота у Београду заиграо сам у еминентнијим ансамблима као што су: АКУД-у „Лола“ и КУД-у "Градимира". Кроз фолклор сам научио да свирам ударачке инструменте што и данас развијам вежбом у слободно време.“

Током студија стипендиран је од стране Министарства Вера, Фонда Патријарха Павла и Општине Аранђеловац.

-„Није богат онај човек који има новац, већ онај који је у животу стекао различитих искустава. У том смислу, себе сматрам богатим човеком и моје досадашње искуство ме је научило да човек непрестано треба да ради на себи. Моји даљи планови свакако јесу усавршавање, квалитетнији рад и умножење талента датог од Бога, а време ће показати јесам ли у свему томе успео.“

Удружење грађана „Баштина и будућност - Аранђеловац 1859“ планира организацију Немањине прве самосталне изложбе у родном граду, а он нам додаје да је за њега живопис, као свеобухватни назив за осликавање цркава и свега молитвеног у њој, оприсутњавање будућег царства које се истовремено може окарактерисати као јеванђеље у боји.

Весна Проковић

Мајстор зелене чоје

Шездесетих година прошлог века Буковичка бања је била међу водећим туристичким местима, не само у Србији већ у целој нам бившој домовини. Већи број гостију били су учесници разних семинара који су се одржавали као на покретној траци, што би се данашњим туристичким речником звало, ваљда, „конгресни туризам“ - а чаршијски шерети су их звали синдикалцима. А правих синдикалаца, односно заслужних радника и трудбеника које је на опоравак слао Синдикат, било је мало и они су мало учествовали у „друштвеном животу бање“. Међу овим назовимо их, такозваним синдикалцима, било је и љубитеља зелене чоје, а чаршија није никада оскудевала у поклоницима пикове даме.

За нас студенте на летњем распусту, увек декинтиране, нађе се нека жртва међу синдикалцима, колико да се допуне полупразни џепови. Партије су игране најчешће у Старом здању. Преко дана на тераси, а увече и ноћу у једној од сала. Знали смо и по неколико дана и ноћи да се заиграмо, наравно, ако нас је карта хтела и ако смо имали чиме.

После једне од тих успешних сеанси, са набреклим џеповима, Милан Весовић, звани Лија, потоњи доктор историјских наука и цењени познавалац новије историје Србије и ја, кренемо у базен да се мало повратимо после неколико непроспаваних ноћи. Успут, под Аркадама поједемо по неки сендвич и уз флашу киселе воде и велике кафе, тријумфално ушетамо међу наше другаре. Одмах смо у ћошку према хотелу „Шумадија“ видели Ивана Бошковића, званог Кеша, тек приспелог из Београда, окружен свитом. Тешка срца признајем да је било више лепих девојака него младића.

Иван је био чаршијска фаца, не по томе што је дуго студирао и што је остао у Београду да живи, већ што је увек био обучен по последњој моди, елегантних покрета, помало надменог држања, али оно по чему је био најпознатији важио је за врло успешног коцкара. За њега се говорило да је успешнији коцкар у Београду и од чувеног Жике Стрипа, такође нашег земљака. Жику су красиле и боемске особине, а Иван у алкохолу није налазио инспирацију за

свој хоби, а ја бих пре рекао, професију!

Милан и ја се раскомотили, сво благо и одеа смо оставили у кабини, мало се бућнули у воду, ухватили хлад да мало дремнемо, али очи никако да се склопе, стално погледамо према Кеши. Охрабрим се ја па кажем Милану:

- Лијо, карта нас служила три дана и три ноћи. Дај да окренемо са Кешом неку руку! Ваљда ћемо и даље имати среће! Знаш шта би за нас то значило да смо тапирали Великог Кешу!

Милан се колебао, али како су му очи засијале, знао сам да ће попустити. Нисам га дуго наговарао:

- Лијо, мене Кеша не познаје. Иди ти и предложи му да окренемо неки круг.

Милан пристаде и ми кренусмо. Иван је наш предлог мрзовољно одбио, чак је мене и са омаловажавањем погледао. Сујета је највећи непријатељ човека и ја не отрпех па рекох Ивану:

- Шта је, нећеш да губиш пред девојкама?

Девојке се насмејаше. Ја сам тада мислио да се њему смеју, али сам касније схватио коме су се смејале.

Да не дужим, после два сата није нам остало пара ни за кафу!

* * *

У оквиру Задужбинског друштва „Први српски устанак“ и удружења нас варошана, почео сам деведесетих година прошлог века да се више дружим са земљацима - што на састанцима друштва, што по разним седељкама у кафанама. Кафане смо мењали, али најдуже смо се налазили у „Мажестику“ - сваког четвртка. Иван, Милан Лија, Миле Јанковић и ја налазили смо се и по неколико пута у току недеље у разним кафанама. Састанци су заказивани према јеловнику кафане.

Миле Јанковић је до пензионисања радио у Туристичком савезу Југославије, био је врло успешан шеф наших туристичких представништава у Лондону и Њујорку. Увек смирен, одмереног понашања и толерантног у дискусијама, једном приликом започео дискусију о картању. Ја искористих прилику да питам Ивана да ли се сећа како је Милана и мене на базену опељешио?

- Са Лијом никада нисам играо, а са тобом ни у сну!

Милан и ја остасмо без коментара, мада нас то добро повреди, али то више нисмо помињали. После пет-шест месеци, у једној опуштеној атмосфери, после добре клопе у кафани „Стара Србија“, Иван ме неким чудним погледом, мало дуже, фиксирао - па рече:

- Ти одавно не делиш?

Одговорих кроз причу која ми се десила давно, на једној сеанси у „Метрополу“. Опет ће Иван:

- Ко те учио да играш карте?

- Вецко, фудбалер.

- Ниси се ти родио за коцкара са картама, друго је коцкати се у животу! А брате и учитељ ти је био лош!

Заврши Кеша, али не признаде да се сећа те партије на базену, а за мене би то барем била утеха!

Често смо долазили на ручак у кафану „Стара Србија“, нешто због власника Јовице, а нешто због ћурећег белог меса у белом сосу које је Иван увек јео. Ми остали смо мењали јела, али Иван врло ретко. Јео је, барем пола порције ћуретине, ако би смо га наговорили да проба нешто друго. Нема више тог друштва, нема ни Јовице и његове „Старе Србије“, а ја не записах рецепт омиљеног Ивановог јела, па ћу га сада по сећању, вероватно и са „својим“ додацима испричати:

Ћуреће бело месо у белом сосу

** Четири ћурећа филеа од по 200 гр. 50 гр. путера, четири мање барене шаргарепе, мања главица црног лука, кашика брашна, 250 мл. павлаке, пола кашичице сенфа, млевени бели бибер, мало ренданог качкаваља, пола везе першуновог листа, мало уља и со.*

Филети се посоле, побибере и на путеру и на мало уља препрже са обе стране. На истој масноћи се препржи изрендани црни лук, па се дода брашно и уз стално мешање, на умереној температури пропржи, водећи рачина да брашно не сме да пожути. На готово брашно се прво долива по мало топле воде, и уз стално мешање размути брашно, па се дода павлака, сенф, шаргарепе, качкаваљ и филети - и на умереној температури уз стално мешање сједине филети и сос. Јело се послужи топло уз помфрит или барени пиринач.

Момчило Станић

Дечје одељење „Панта Луњевица“, прва библиотека за децу у граду

У Народној библиотеци „Свети Сава“ која је настала од Читалишта, основаног давне 1869. године, у сусрет стопедесетогодишњици постојања која ће бити прослављена за мање од две године, реализован је и пројекат отварања првог Дечјег одељења. По оснивачу, симболично је добило назив „Панта Луњевица“. Овај кутак за малишане, површине 65 квадратних метара, добијен је адаптацијом у оквиру постојећег простора. На 14 двостраних полица смештено је 5000 наслова и преко 14000 јединица дечјих књига, а кутак је добио 15 читалачких места за најмлађе. Отварање Дечјег одељења допринело је и расту броја нових чланова. Постојање мале библиотеке за децу је веома значајно јер подаци до којих смо дошли били су поражавајући. Истраживања УНИЦЕФ-а из 2013. године показала су да у 50 земаља света, међу којима је и Србија, у узрасту од 7 до 30 година, 38,5 процената испитаника у нашој земљи никада не чита књигу, а 7 одсто нема ни једну књигу. Истовремено, истраживање Института за педагогију Србије опомиње да деца основношколског узраста све мање читају, у комуникацији користе највише 100 речи, а све су и неписменији јер користе мобилне телефоне, компјутере и друге уређаје са информатичким писмом. Своје одговоре свде на „кул“, „екстра“, „смор“ и „смајлије“ и све је већа потреба за одлазак код логопеда. Према прошлогодишњим подацима, у Аранђеловачкој општини има 3866 ученика основних школа и 1120 предшколаца, а у библиотеку је учлањено 855 основаца и 92 предшколца од 2011-2015. године. Управо је то и циљна група овог пројекта, уз ученике туристе и спортисте на припремама који бораве у Аранђеловцу и Буковичкој Бањи и заинтересовани су за коришћење дечје читаонице. Општи циљ овог пројекта је повећање броја читалаца основношколског и предшколског узраста и њихова едукација кроз бројне садржаје, као и очување српског језика, језичке и књижевне културе. У оквиру овог простора одржавају се радионице, књижевни сусрети, посете ученика и предшколаца, што доприноси образовању наше деце и унапређује библиотечку делатност.

Показало се да је пројекат вишеструко одржив јер је намењен циљној групи од 3866 ученика из 11 основних школа на подручју аранђеловачке Општине и 1120 предшколаца који су активна база за коришћење Дечјег одељења у наредним годинама и са тенденцијом раста у предшколском узрасту. На другој страни, библиотека има стручан кадар за рад Дечјег одељења.

Весна Проковић

Пионири Југословенског фудбала, а наши

Пре више од 120 година закотрљала се фудбалска лопта подно Калемегдана и заразила фудбалском игром и младеж Шумадије. Ускоро ће Шумадинци постати перјанице развоја ове игре на југословенским просторима, посебно после Првог светског рата.

Априла 1919. године основан је Југословенски ногометни савез, а већ у јесен исте године на првој редовној Скупштини, одлучено је да се оснују Загребачки, Београдски, Љубљански и Сарајевски подсавези. Београдски је основан 12. марта 1920. године и одмах су организована такмичења по групама у Београду, а у Србији по регионима, тада називаним „фудбалским жупама“. Већ 1919. године, у Београду се незванично (на верским свечаностима и вашарима) надмеће петнаест познатих клубова, као што су „Соко“ (основан 1903. године), „Српски мач“ (1906), Београдски спорт клуб „БСК“ (1911), „Брђанин“ (1911), „Душановац“ (1912), „Велика Србија“ (1913) која мења име у „Југославија“ и други. Следеће године сви се они званично региструју и укључују у такмичење, а оснивају се „Ускок“, „Србија“, „Олимпија“, „Вардар“ и многи други клубови. Крагујевац се дичи својом „Шумадијом“, основаном 1903. године као други клуб у Србији после београдског „Сокола“, а ту је и „Шумадинац“ из Наталинаца (1912. год.), „Јасеница“ из Смедеревске Паланке (1912) и „Карађорђе“ из Тополе (1919).

Сви поменути клубови основани су уз учешће или посредовање легендарног Чика Даче, једног од пионира фудбала на просторима Србије. Наиме, Данило Стојановић, рођен 24. октобра 1877. године у Лапову, играо је фудбалску игру у Немачкој као студент. Као инжењер и професор, поставио је једну КАПИЈУ (како се тада називао гол) у дворишту Војно-техничког завода у Крагујевцу. Ту је ђацима објашњавао правила и технику фудбалске игре, убрзо формирао клуб и постао његов први председник. Тако је настала крагујевачка „Шумадија“ 14. септембра 1903. године,

као први провинцијски клуб у Шумадији и Србији! Чика Дача је касније прешао у Београд где је учествовао у оснивању „БСК“-а, „Душановца“ и „Велике Србије“. Умро је 23. августа 1967. године у Београду уживајући националну пензију и све почести фудбалског савеза и „Црвене звезде“ у чијем оснивању и раду управе је учествовао.

Од 1913. године Данило Стојановић је био голман београдске „Велике Србије“, а по завршетку Првог светског рата, обновио је игралиште свога клуба (који се сада звао „Југославија“) и поново заузео место међу стативама. У тој екипи саиграчи су му били и Шумадинци из Аранђеловца, Драгољуб Зечевић и Лазар Плећевић.

*Први тим, по повратку
Шумадинаца из Француске,
1919.*

Југославија 1919: Д. Зечевић, М. Матић, М. Трифуновић,
Р. Митровић, М. Савковић, Л. Плећевић, П. Радојковић,
Ј. Ружић, Б. Вучковић, С. Жујовић, Д. Стојановић и
Р. Остојић, судија утакмице

На фотографији, испред Чика Даче (који држи лопту) је Сретен Жујовић Црни, касније чувени револуционар, Бора Вучковић из Јагодине (касније лекар), Јован Ружић (чувени фудбалер и спортски функционер, државни репрезентативац), Петар Радојковић из Тополе (професионалац у Француској познати Пера Бек из Монпелјеа), Лазар Плећевић из Аранђеловца, Милош Савковић из Доњег Грачаца код Врњачке Бање (убијен за време Другог светског рата на Букуљи, а Гимназија у Аранђеловцу носи његово име), Раденко Митровић, београђанин, чувени тренер и ловац на таленте (играо и за „БСК“ касније), Милош Трифуновић из Параћина (играо у Француској), Милош Мартић из Београда (играо у Француској и тамо умро) и Драгољуб Зечевић из Аранђеловца.

Евидентно је да се у тиму налази велики број такозваних „наших Француза“. Реч је о студентима који су провели Велики рат на студијама у Француској, а наша држава је одобрила да шест месеци остану дуже у овој пријатељској земљи док се њихова домовина не стабилизује и обнови. Многи су касније отишли поново у Француску и прославили се као фудбалери и тренери. Неки су се и оженили Францускињама (Радојковић и Мартић).

Плећевић и Зечевић наступају за Спорт клуб „Југославија“ из Београда први пут 20. априла 1919. године, на првој утакмици званичног првенства Београдског лоптачког подсавеза коју њихов клуб игра. Дебитују и „Французи“ Вучковић, Жујовић, Мартић, Трифуновић и Савковић, па тако уписују своје име у анале клуба као победници на првој првенственој утакмици СК „Југославија“, против „Сокола“ 3:0. Аранђеловчани су играли крила, Зечевић десно, а Бата Лака (како су га звали) лево.

На фотографији са „ХАШК“-ом, Лазар Плећевић седи трећи с лева између два Чеха који су оставили неизбрисив траг у српском фудбалу. Реч је о Венцеславу Петровићком и Алојзу Махеку. Овај други (у средини) сматра се учитељем наших пионира фудбала и првим тренером у српском клупском организовању спорта. Један је од оснивача СК „Југославија“ 1913. године („Велике Србије“) и човек који је одбио да пуца на своју браћу Србе у Великом рату.

*28.3.1920. године, у Београду, против загребачког ХАШК-а
(Лазар Плећевић седи трећи, с лева, а Милош Савковић
лежи десно, крај лопте)*

Вратио се са Руског фронта и већ 1920. године поново предводио Београђане у спортске победе. Биће капитен тима који 1924. и 1925. године осваја титуле првака Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца победивши оба пута у Загребу у финалној утакмици. Махек је уз Чика Дачу највеће име Српског фудбала. Добио је националну пензију, сва спортска и друштвена признања и умро је у свом Београду, 1978. године, где је провео скоро читав живот.

Лазар Плећевић је одиграо око педесет утакмица за први тим СК „Југославија“ и крајем 1923. године вратио се у свој Аранђеловац. Умро је у Београду 1971. године.

Драгољуб Зечевић је одиграо упола мање утакмица за Београђане, иако је и то импозантан број пошто се тада у току године играло много мање утакмица него сада. Вратио се у Аранђеловац годину дана пре Плећевића и наставио да ради у

Соколској организацији којој је био веома посвећен. Фудбал је играо деценијама у локалном „Обилићу“, а након Другог светског рата, емигрирао је у иностранство.

О овим спортским великанима веома се мало зна. Млађе генерације имају друге идеале, а поменути фудбалери могу да служе на част и понос граду под Букуљом.

Петар М. Прокић

ПЕТАР М. ПРОКИЋ рођен је на Петровдан, 12. јула 1948. године у Доњој Шаторњи. Четири разреда основне школе завршио је у Аранђеловцу у Основној школи „Светолик Ранковић“ која је тада била у старој згради Основне школе „Милан Илић Чича“ на главној улици. У Аранђеловцу живео од августа 1948. до јула 1959. године, када га родитељи одводе у Чачак. У Чачку завршио осмогодишњу и средњу техничку школу, машински одсек. Служио војску од 27. новембра 1968. до 15. маја 1970. године, а по повратку се запослио у чачанској „Слободи“. Из радног односа студира и дипломира на Економском факултету Универзитета у Београду на

смеру Економика и организација предузећа. Од 1985. године, по конкурс, запошљава се у фирми „Прва искра“ у Баричу и од тада па све до 1. маја 2010. године живи и ради у Београду, када одлази у Чачак. Радио је на бројним одговорним пословима и функцијама, а од 2001. до 2010. године радио је у Министарству трговине, туризма и услуга, касније само трговине и услуга, као Начелник за трговину и услуге. Након пензионисања, од 1. 09. 2011. године, живи у Аранђеловцу.

В. П.

IN MEMORIAM

Невенка Нена Недељковић

(Јосипдол, Огулин, 14. октобар 1947 - Београд, 3. јануар 2017)

Трећег јануара ове 2017. године, од последица срчаног удара преминула је наша драга колегиница и пријатељ Невенка Нена Недељковић. Сахрањена је у Крћевцу поред супруга. Била је врстан етнолог и фолклоролог, сјајан познавалац српског језика. Последње године живота, после смрти супруга, посветила је сређивању мужевљевих рукописа и њиховом припремању за штампу.

Рођена је у Јосипдолу 14. октобра 1947. године као Невенка Докмановић. Основну школу је завршила у Плашком, гимназију у Огулину. Прво је уписала студије германистике на Филолошком факултету у Београду да би убрзо нашла себе у студијама етнологије на Филозофском факултету у Београду. Дипломирала је са радом «Народно градитељство у Плашчанској долини».

Поред етнологије и фолклорологије била је пасионирани читач поезије. Глас врсног рецитатора пратио ју је од првих школских дана, преко гимназије, све до одласка на студије. Током студија учествовала је на бројним поетским вечерима. Казивала је поезију чланова књижевне заједнице «Вук Караџић» на Новом

Београду, била је чест гост-рецитатор на радничком универзитету «Ђуро Салај», у Манаковој кући. Учествовала је у оснивању Студија уметничке рецитације у Дому омладине у Београду. Била је победник на многим смотрема поезије. Посебно су јој биле драге: награде у Великој Плани и све прве награде (стручног жирија и публике) на Горановом пролећу у Загребу 1971. године. Као студент активно учествује у раду академског позоришта «Бранко Крсмановић» у Београду. Током радног века као етнолог, учествовала је у истраживањима Сјенице и Пештерске висоравни, радила са прекидима у београдском Етнографском музеју и његовом одељењу у Манаковој кући. Напослетку се запослила у БИГЗ-у, прво као коректор, а потом захваљујући одличном познавању српског језика као лектор. По одласку у пензију годинама је са супругом састављала «Српски обичајни календар» (1998-2009), који је издавала породична издавачка кућа ЧИН (Часлав и Немања).

После смрти супруга приредила је његове књиге Српске славе чувари огњишта (Младинска књига, 2012), Годишњи обичаји у Срба (Младинска књига, 2015). Од 2014. до смрти, припремала је и уређивала гласило Сабора изворног народног стваралаштва у Тополи - «Саборник» (2014-2016).

Пријатељи, колеге, бројни знанци, годинама причају о њеном кулинарском умећу у коме је обилато користила изванредно познавање старих народних јела. Отишла је прерано, јер је буквално сагорела у властитој енергији. Колегама ће остати у памћењу као савесни ишчитавалац њихових радова (уз примену свих лекторских и коректорских интервенција), као добронамерни критичар и дискретан, врстан саветодавац. Наставиће да траје у причама и сећањима свих који су је познавали и, дакако, волели!

Ненад Љубинковић